

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΒΟΗΘΙΟΥ
DE DIFFERENTIIS TOPICIS
ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΧΟΡΟ ΚΥΔΩΝΗ*

Στη μνήμη του φίλου και συναδέλφου
Βασίλη Κοπανού

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο μεταφραστής και το έργο του

Τα βιογραφικά στοιχεία του Προχόρου Κυδώνη, νεότερου αδελφού του Δημητρίου, που είναι ο συγγραφέας αυτής της (δεύτερης και νεότερης σε σχέση με τη μετάφραση του Ολοβώλου, βλ. παρακάτω) μετάφρασης του έργου του Βοηθίου *De differentiis topicis*, δεν μας είναι άγνωστα¹. Ωστόσο, για να ενταχθεί το έργο στις συνθήκες της προσωπικής ζωής του συγγραφέα του όσο και στο γενικότερο ιστορικό του πλαίσιο, είναι σκόπιμο να γίνει μια σύντομη παρουσίασή τους.

Γόνος καλής οικογένειας της Θεσσαλονίκης, ο Πρόχορος Κυδώνης (γεννημέ-

---

* Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά πρώτα-πρώτα τον καθηγ. κ. Α. Μέγα, που με τις πραγματικά οξείες παρατηρήσεις του συνετέλεσε στην αποφυγή ορισμένων λαθών. Ευχαριστώ επίσης τους καθηγ. κ.κ. Ε. Τσολάκη, Ν. Κονομή και Γ. Κεχαγιόγλου για τις χρήσιμες υποδείξεις τους. Στη Biblioteca Apostolica Vaticana, που μου προμήθευσε φωτογραφίες του Vaticanus graecus 609, εκφράζω τις ευχαριστίες μου. Τέλος αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τον καθηγ. κ. Ι. Καραγιαννόπουλο και, ακόμη μια φορά, τον κ. Ε. Τσολάκη για το θερμό τους ενδιαφέρον σχετικά με τη δημοσίευση αυτής της εργασίας.

1. Αρκετά αναλυτικά στον G. Mercati, *Notizie di Prochoro e Demetrio Cidone, Manuele Caleca e Teodoro Meliteniota* (Studi e Testi 56), Città del Vaticano 1931, σ. 40-55· συνοπτικά τελευταία για τη ζωή, το έργο και την εποχή του Προχόρου Κυδώνη βλ. H. Hunger, *Prochoros Kydones, Übersetzung von acht Briefen des Hl. Augustinus* (Wiener Studien, Reihe 9), Wien 1984, σ. 7-11, πρβ. επίσης F. Tinnefeld, *Demetrios Kydones, Briefe I 1* (Bibliothek der Christlichen Literatur 12), Stuttgart 1981, σ. 237-241. Πολύ παραστατικά παρουσιάζεται ο χαρακτήρας, η ζωή και οι περιπέτειες του Προχόρου Κυδώνη σε μια επιστολή που έστειλε μετά τον θάνατο του Προχόρου ο αδελφός του Δημήτριος (την εξέδωσε ο G. Mercati, *ό.π.*, σ. 313-338).

νος περίπου το 1335), ασπάστηκε μικρός τον μοναχισμό και πέρασε στο 'Αγιο Όρος το μεγαλύτερο μέρος της σύντομης ζωής του. Το 1363 ο ηγούμενος της Λαύρας Φιλόθεος, που δεν είχε καλές σχέσεις με τον Πρόχορο, γίνεται με ενέργειες του Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου πατριάρχης. Το 1365 ο ηγούμενος της Λαύρας Ιάκωβος Τρικανάς κατηγορεί τον Κυδώνη ότι δεν αποδέχεται τη διδασκαλία του Παλαμά και ζητά την παρέμβαση του Πατριάρχη, που γράφει ένα ήπιο και συγκρατημένο γράμμα στον Πρόχορο, κρυφά όμως καταφέρεται, σε γράμμα του στον Τρικανά, εναντίον των αδελφών Κυδώνη. Ο μητροπολίτης Νικαίας, που ανέλαβε την υπόθεση, απείλησε τον Πρόχορο με ποινές, αν δεν αρνούνταν τις πεποιθήσεις του. Ο Πρόχορος αποφασίζει να κλειστεί στον εαυτό του και να επιδοθεί στη μελέτη. Μετά ένα διάστημα σιωπής επισκέπτεται τον Πατριάρχη και του παρουσιάζει τα συγγράμματά του για να διαλύσει κάθε συκοφαντία. Τον Απρίλη του 1368 συγκαλεί ο Φιλόθεος σύνοδο, ενώπιον της οποίας καλείται ο Πρόχορος να απολογηθεί. Του ζητείται να καταδικάσει τα συγγράμματά του και τις αντιπαλαμικές ιδέες του. Ο Πρόχορος αρνείται. Έτσι εκδίδεται εναντίον του Συνοδικός Τόμος², που τον καθαιρεί από ιερέα και τον αναθεματίζει. Ο Δημήτριος Κυδώνης γράφει με το όνομα του Προχόρου μια Απολογία³ εναντίον του Φιλοθέου. Το ίδιο έτος πεθαίνει ο Πρόχορος και ο Δημήτριος σε μια νέα επιστολή προβαίνει σε επικήδειο έπαινο του αδελφού του.

Η παιδεία του Προχόρου Κυδώνη διαφαίνεται όχι μόνο από το συγγραφικό του έργο αλλά και από τις έμμεσες μαρτυρίες, ιδίως σε επιστολές του αδελφού του: πολύ καλός κάτοχος της αττικής γλώσσας⁴ ασχολούνταν συνεχώς με τους αρχαίους συγγραφείς⁵ και η φιλοσοφική του κατάρτιση ήταν στολίδι της Λαύρας⁶. Με πολύ καλή επίδοση ασχολήθηκε επίσης και με τους συλλογισμούς και τη διαλεκτική⁷ (μάλιστα, ιδιαίτερα καλός γνώστης των αριστοτελικών συλλογισμών, «ἐφ' οἷς ἐκεῖνος μέγα φρονεῖ καὶ οὖς φῶς ὀνομάζει»⁸, τους χρησιμοποιεί για να αποδείξει την ορθότητα των επιχειρημάτων του ενώπιον της συνόδου⁹).

Κεντρική θέση στο συγγραφικό έργο¹⁰ του Προχόρου Κυδώνη κατέχουν οι μεταφράσεις λατινικών έργων¹¹, πιο συγκεκριμένα κατά το μεγαλύτερο μέρος

2. Το κείμενο του Τόμου αυτού στην *PG* 151, 643-716.

3. Έκδοσή της στου G. Mercati, *ό.π.*, σ. 296-313.

4. Βλ. Απολογία του Προχόρου, G. Mercati, *ό.π.*, σ. 302 κ.ε.

5. Βλ. Επιστολή του Δημητρίου κατά του Φιλοθέου, G. Mercati, *ό.π.*, σ. 327.

6. Βλ. Επ. 'Δημ., *ό.π.*, σ. 321.

7. Βλ. Επιστολή του Δημητρίου προς ένα φίλο του, G. Mercati, *ό.π.*, σ. 354 κ.ε. Πρβ.

H. Hunger, *ό.π.*, σ. 8 και σημ. 6.

8. *PG* 151, 713 B.

9. *PG* 151, 699 C.

10. Αναλυτική περιγραφή του στου G. Mercati, *ό.π.*, σ. 1-40.

11. Βλ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 28-40.

έργων θεολογικού περιεχομένου: του Αυγουστίνου, του Ιερωνύμου, του Θωμά Ακυϊνάτη και του Hervéus Natalis. Η μόνη μη θεολογικού περιεχομένου μετάφρασή του είναι εκείνη της *Διαλεκτικής* του Βοηθίου.

Ένα πρόβλημα είναι πότε και πού έμαθε λατινικά ο Πρόχορος, δεδομένου ότι σχεδόν παιδί (περίπου δεκατριών χρόνων) έγινε μοναχός στο Άγιο Όρος και αναφέρεται από τις πηγές¹² ότι δε μετακινήθηκε από εκεί παρά ελάχιστα. Πιστεύω ότι η πιο πιθανή απάντηση¹³ θα ήταν ότι του έμαθε λατινικά ο αδελφός του Δημήτριος (που τα γνώριζε ήδη από το 1353) σε επισκέψεις του στη Λαύρα. Αν αυτή η υπόθεση ανταποκρίνεται στην αλήθεια, παίρνει εύκολα την απάντησή του και το ερώτημα πού βρήκε τα λατινικά έργα ο Πρόχορος: του τα προμήθευσε ο αδελφός του (ο Δημήτριος αναφέρει¹⁴ ότι έργα του Θωμά Ακυϊνάτη τού παραχώρησε για πιο ευχάριστη εκμάθηση της λατινικής ο λατίνος δάσκαλός του, υπήρχαν ωστόσο κι άλλα λατινικά έργα στην Κωνσταντινούπολη αυτά τα χρόνια, όπως ο ίδιος αναφέρει¹⁵): έτσι εξηγείται και το γεγονός ότι μεταφράζουν σχεδόν τους ίδιους συγγραφείς¹⁶. Το γεγονός ότι πολλοί από τους τίτλους έργων σε αυτόγραφα του Προχόρου είναι γραμμένοι από τον Δημήτριο¹⁷ (όχι αυτοί που σίγουρα γράφτηκαν μετά το θάνατο του Προχόρου, όπου ο Πρόχορος αναφέρεται ως «μακαρίτης»¹⁸) θα μπορούσε να σημαίνει και βοήθεια του Δημητρίου στην αντιγραφή των έργων.

2. Η μετάφραση του έργου του Βοηθίου «*De differentiis topicis*»

Το γεγονός ότι από τις μεταφράσεις λατινικών έργων του Προχόρου Κυδώνη η μόνη μη θεολογικού περιεχομένου είναι η μετάφραση του έργου *De differentiis topicis* του Βοηθίου δείχνει πρώτα-πρώτα την ιδιαίτερη αδυναμία του συγγραφέα στη διαλεκτική, αδυναμία, για την οποία άλλωστε αναφέρθηκαν πιο πάνω και γραπτές μαρτυρίες, κοντά σ' αυτό όμως φανερώνει και την εκτίμηση που έτρεφε ο Πρόχορος ειδικά προς τη *Διαλεκτική* του Βοηθίου και γενικότερα την κεντρική θέση που είχε το έργο αυτό του Βοηθίου στη σχολαστική μόρφωση

12. Πρβ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 44 και σημ. 2.

13. Ο G. Mercati (*ό.π.*, σ. 39 σημ. 2) θεωρεί δυνατό, αν και, όπως ομολογεί ο ίδιος, απίθανο, ότι τον δίδαξε κάποιος (Λατίνος;) δάσκαλος σε κάποιο μοναστήρι.

14. Απολογία της πίστης του, G. Mercati, *ό.π.*, σ. 362.

15. Απολογία της πίστης του, G. Mercati, *ό.π.*, σ. 363 κ.ε.

16. Πρβ. H.-G. Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich* (Byzant. Handbuch 2. Teil, I. Band), München 1959, σ. 734.

17. Πρβ. π.χ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 21, 29, 33 κ.α., πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 11.

18. Π.χ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 22.

της λατινόγλωσσης Δύσης, προς την οποία ήταν αποφασιστικά στραμμένοι οι φιλοδυτικοί αδελφοί Κυδώνη. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τα χειρόγραφα που παραδίδουν το έργο *De differentiis topicis* (περίπου 170 με βάση τους κώδικες που περιγράφονται στους τόμους του *Aristoteles Latinus*) ένα πολύ μικρό μόνο μέρος χρονολογείται στον 10ο-12ο αιώνα (περίπου 30 από τους 170 κώδικες του *Aristoteles Latinus*), ενώ τα υπόλοιπα προέρχονται από τον 13ο-15ο αιώνα. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται, αν λάβουμε υπόψη τη ραγδαία εξάπλωση, αυτά τα χρόνια, της διδασκαλίας της διαλεκτικής σε πολλά κέντρα της σχολαστικής Δύσης¹⁹. Έτσι το γεγονός της μετάφρασης αυτού του έργου του Βοηθίου από τον Πρόχορο σε συνδυασμό με τη μετάφραση πριν από 100 περίπου χρόνια (βλ. παρακάτω) του ίδιου έργου από τον Ολόβωλο²⁰ αποτελεί τρανή μαρτυρία για τη διεύρυνση της τόσο ευρέως διαδεδομένης στη Δύση *Διαλεκτικής* του Βοηθίου και στην ελληνόφωνη Ανατολή και ειδικά στο Βυζάντιο, που αυτά τα χρόνια σπαρασσόταν από τον διχασμό σε ενωτικούς και ανθενωτικούς ή φίλους και εχθρούς της λατινικής Δύσης.

2.1. Η χ ε ι ρ ό γ ρ α φ η π α ρ ά δ ο σ η

Η μετάφραση του έργου *De differentiis topicis* του Βοηθίου από τον Κυδώνη παραδίδεται από έναν και μόνο κώδικα (*codex unicus*), τον Vaticanus graecus 609²¹, φφ. 132-139^v. Ο κώδικας χρονολογείται στον 14ο αιώνα. Η σειρά των φύλλων του χειρογράφου αυτού είναι σε πολλά μέρη διαταραγμένη, ωστόσο μπορεί να αποκατασταθεί στην κανονική της τάξη: είναι αυτή που εκθέτει ο

19. Πρβ. W. Kneale - M. Kneale, *The Development of Logic*, Oxford 1968 (=1962¹), σ. 224 κ.ε.· Osmund Lewry, *Boethian Logic in the Medieval West* (στης M. Gibson, *Boethius, His Life, Thought and Influence*, Oxford 1981, σ. 90-135), σ. 113· H. Barrett, *Boethius, Some Aspects of His Times and Work*, New York 1955, σ. 40· M. Grabmann, *Die Geschichte der scholastischen Methode*, Graz 1957 (=Freiburg 1911), τ. 1, σ. 189 κ.ε.· M. T. Gibson, *The Arts in the Eleventh Century*, *Arts libéraux et Philosophie au Moyen Age* (Actes du 4e Congrès International de Philosophie Médiévale), Montréal-Paris 1969, passim.

20. Επειδή πολύ σύντομα σκοπεύω να δημοσιεύσω την κριτική έκδοση του λατινικού κειμένου του έργου του Βοηθίου *De differentiis topicis* και του ελληνικού κειμένου της βυζαντινής του μετάφρασης από τον Μανουήλ Ολόβωλο, δεν περιλήφθηκε στα πλαίσια αυτής της εργασίας η μελέτη των προβλημάτων που αφορούν 1. τη σύγκριση του έργου του Κυδώνη με το έργο του Βοηθίου, με σκοπό την αξιολόγηση της μετάφρασης και την εντόπιση του συγκεκριμένου λατινικού προτύπου του Κυδώνη, και 2. τη σύγκριση των δύο βυζαντινών μεταφράσεων. Επιφυλάσσομαι να προχωρήσω στην εξέταση αυτών των προβλημάτων μετά τη δημοσίευση και των δύο άλλων κειμένων.

21. Πρβ. R. Devreesse, *Codices Vaticani graeci*, t. III, Bibliotheca Vaticana 1950, σ. 16-18.

Devreesse στην αρχή της περιγραφής του χειρογράφου από τον ίδιο²². Έτσι η ενότητα των φύλλων 132-146^ν παρουσιάζεται ενσωματωμένη στο εσωτερικό της μετάφρασης του Δημητρίου Κυδώνη του έργου *Summa theologica* (που περιέχεται στα φύλλα 67-131^ν και 147-172^ν), αποτελεί ωστόσο μαζί με τα φύλλα 173-218 το τρίτο και τελευταίο μέρος του χειρογράφου, που περιέχει έργα του Προχόρου Κυδώνη γραμμένα από τον ίδιο (αυτόγραφα)²³.

Τα φύλλα 132-139^ν αποτελούν ένα τετράδιο (στην αρχή του τετραδίου υπάρχουν τα λευκά φύλλα 131^{α-η} και στο τέλος τα λευκά φύλλα 139^{α-η})²⁴, του οποίου η συνέχεια δεν σώζεται. Με το φύλλο 140 αρχίζει, ακέφαλο, το έργο που έγραψε ο Πρόχορος εναντίον του Συνοδικού Τόμου του 1351, που είχε καταδικάσει τον Ματθαίο Εφέσου και τον Νικηφόρο Γρηγορά²⁵. Στα φύλλα 132-139^ν παρατηρούνται τα εξής υδατόσημα²⁶: α) flos (rigum), που χρονολογείται στα χρόνια 1360/70²⁷, και β) cruces patriarchales, που χρονολογούνται στα χρόνια 1362 και 1360/70²⁸. Έτσι ο πρωιμότερος *terminus post quem* για την καταγραφή του έργου στο χειρόγραφο, όπως συμπεραίνεται από τα παραπάνω υδατόσημα, είναι το χρονικό διάστημα 1360/62. Φυσικά *terminus ante quem* είναι το έτος θανάτου του Προχόρου (1368 μ.Χ.) ή πιθανότερα, επειδή οι πρώτοι μήνες του 1368²⁹ ήταν η περίοδος των τελευταίων μεγάλων προβλημάτων του βυζαντινού λογίου, το έτος 1367. Κατά συνέπεια το έργο καταγράφηκε στον κώδικα τα χρόνια 1360/62-1367.

2.2. Χ ρ ο ν ο λ ό γ η σ η κ α ι μ ο ρ φ ή τ ο υ έ ρ γ ο υ

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι το έργο καταγράφηκε στο χειρόγραφο κατά το χρονικό διάστημα 1360/62-1367 μ.Χ. Ωστόσο στο σημείο αυτό προβάλλει το

22. Πρβ. R. Devreesse, *ό.π.*, σ. 16: «ordo foliorum turbatus restituitur: 1-131^ν. 147-172 etc.».

23. Πρβ. R. Devreesse, *ό.π.*, σ. 18. Μια εικόνα του γραφικού χαρακτήρα του Προχόρου Κυδώνη μπορεί να πάρει κανείς από τους πίνακες I και II b στο τέλος του βιβλίου του G. Mercati, *ό.π.*, και από τους πίνακες στο τέλος της εργασίας του Hunger, *ό.π.*, και στο τέλος αυτής της εργασίας.

24. Πρβ. R. Devreesse, *ό.π.*, σ. 16 και 18 (κατά λάθος στη σ. 18 το τετράδιο των φφ. 131^{α-η} αναφέρεται ως 132^{α-η}).

25. Πρβ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 23-25· το κείμενο του Συνοδικού αυτού Τόμου στην PG 151, 717-774.

26. Ευχαριστώ θερμά τον Monsignore Paul Canart, που με την ίδια συγχνητική προθυμία, όπως και άλλες φορές, με πληροφόρησε για τα υδατόσημα που παρατηρούνται στο μέρος αυτό του Vaticanus graecus 609.

27. Βλ. V. Mošin - S. Traljic, *Filigranes des XIIIe et XIVe ss.*, Zagreb 1951, αρ. 4363.

28. Βλ. V. Mošin - S. Traljic, *ό.π.*, αρ. 3588 (=Briquet 5766) και 3589.

29. Πρβ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 49.

ερώτημα: είναι το αυτόγραφο αυτό η πρώτη (και τελευταία) δοκιμή μετάφρασης του λατινικού προτύπου ή πρόκειται για αντιγραφή ενός παλιότερα γραμμένου πρωτολείου; Το ερώτημα αυτό δεν υπάρχει δυνατότητα να απαντηθεί, ωστόσο η εικόνα του χειρογράφου (κυρίως οι διορθώσεις από τον ίδιο τον λόγο των πρώτων γραφών του, πολλές φορές *ex rasura ante scripti* καθώς και οι προσθήκες *supra lineam* ή *in margine*) δίνει την εντύπωση ότι πρόκειται για απευθείας από το λατινικό πρότυπο ταυτόχρονη μετάφραση και καταγραφή της στο χειρόγραφο αυτό *currente calamo*³⁰. Έτσι είναι πιθανό το έργο να συγγράφηκε (είναι προβληματικό αν το έργο δημοσιεύτηκε)³¹ μέσα στα χρόνια 1360/62-1367 και, βέβαια, στο Άγιο Όρος, από όπου ο μοναχός Πρόχορος ελάχιστα, όπως προαναφέρθηκε, απομακρυνόταν.

Επομένως η μετάφραση του Κυδώνη απέχει από την αντίστοιχη του Ολοβώλου όχι 50 μόλις χρόνια, όπως ισχυρίστηκε ο Pertusi³², αλλά περίπου τα διπλάσια.

Σχετικά με τη μορφή που έχει το έργο του Κυδώνη στο χειρόγραφο έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

1. Το έργο παραδίδεται κολοβό: η τελευταία σειρά του φ. 139^v τελειώνει με την ημιτελή φράση *ἐν οἷς*, δηλαδή στο εσωτερικό της παραγράφου 8 του κεφαλαίου 11 (με βάση τη διαίρεση σε κεφάλαια και παραγράφους του υπό έκδοση κειμένου του Βοηθίου) του δευτέρου βιβλίου του λατινικού προτύπου. Για το γεγονός αυτό μια εύλογη εξήγηση θα ήταν αυτή που διατύπωσε πρώτος ο Mercati³³ και δέχτηκε ο Pertusi³⁴, όταν δημοσίευσε μερικές σειρές από αυτή τη μετάφραση του Προχόρου σε αντιβολή με το αντίστοιχο κείμενο του Ολοβώλου (του Πλανούδη, όπως ισχυριζόταν ο ίδιος) και του Βοηθίου³⁵: η καθαίρεση και ο αναθεματισμός του συγγραφέα από τον Συνοδικό Τόμο του 1368 θα ήταν μοιραία, όπως για τον ίδιο τον Πρόχορο, έτσι και για το έργο του, αν δεν

30. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 10 και 16.

31. Είναι άγνωστο αν κοντά στα άλλα έργα του Δημητρίου Κυδώνη που δημοσιεύτηκαν μετά τον θάνατό του (περίπου 1400 μ.Χ.), γεγονός που μαρτυρείται στο κείμενο του αναθεματισμού των αδελφών Κυδώνη του 15ου αι. (Mercati, *ό.π.*, σ. 61: «ὡς κἀν τοῖς μετὰ θάνατον αὐτοῦ (sc. τοῦ Δημητρίου) μαροῖς φανερωθεῖσι συγγράμμασι γέγονε δῆλον, ἃ παρ' ὄλην ἔκρυπτεν αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ὡς ἀξία σκότους»), εἶδε το φως της δημοσιότητας και αυτό ή και άλλα έργα του Προχόρου. Η απουσία όμως αντιγράφων των αυτογράφων του οδηγεί προς μια αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό.

32. Πρβ. A. Pertusi, La fortuna di Boezio a Bizanzio, *Annuaire de l'Inst. de Philol. et d'Hist. Orient. et Slaves XI* (1951) (Παγκάρπεια - Mélanges Henri Grégoire III, Bruxelles 1951), σ. 316.

33. Πρβ. G. Mercati, *ό.π.*, σ. 39.

34. Πρβ. A. Pertusi, *ό.π.*, σ. 316.

35. Πρβ. A. Pertusi, *ό.π.*, σ. 317 κ.ε.

σώζονταν κατά τύχη τα ίδια τα αυτόγραφα. Πράγματι στον Συνοδικό Τόμο που καταδίκασε τον Πρόχορο καταδικάζονται και τα συγγράμματά του επανειλημμένα³⁶ και οι Χριστιανοί προειδοποιούνται με ποινή τον αναθεματισμό και την απαγόρευση της Θείας Κοινωνίας να μην έρχονται σε επαφή με τα καταδικασμένα έργα³⁷.

2. Το έργο παραδίδεται στο χειρόγραφο χωρίς τίτλο: δεν υπάρχει η παραμικρή μνεία είτε του ονόματος του μεταφραστή είτε του ονόματος ή του τίτλου του μεταφραζόμενου έργου.

3. Το έργο χωρίζεται σε 10 πυκνογραμμμένα³⁸ κεφάλαια. Το αρχικό γράμμα κάθε κεφαλαίου είναι μεγάλο και καλλιγραφημένο για τα πέντε πρώτα κεφάλαια, παραλείπεται όμως στα πέντε τελευταία κεφάλαια. Στην έκδοσή μας τα κεφάλαια αυτά υποδηλώνονται με έντονους λατινικούς αριθμούς στο αριστερό περιθώριο (παράλληλα όμως τηρήθηκε ο χωρισμός σε βιβλία, κεφάλαια και παραγράφους του αντίστοιχου υπό έκδοση λατινικού κειμένου). Στο τέλος των κεφαλαίων III, VII και IX ο Πρόχορος προσέθεσε ένα σταυρό, γεγονός που δεν φαίνεται να έχει ιδιαίτερη σημασία.

2.3. Η γλώσσα του έργου

Το γεγονός ότι το χειρόγραφο που παραδίδει αυτό το έργο του Κυδώνη είναι αυτόγραφο του ίδιου του συγγραφέα έχει ιδιαίτερη σημασία σχετικά με τη γλώσσα: πρώτα-πρώτα εξασφαλίζει την αυθεντικότητα του ίδιου του κειμένου· έπειτα πολλές από τις αυθεντικές γλωσσικές ιδιομορφίες του κειμένου μπορούν να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση της ιστορίας της γλώσσας. Γι' αυτό και η περιγραφή τους θα είναι διεξοδική.

I. Γλωσσικές ιδιομορφίες

Σε γενικές γραμμές η γλώσσα του έργου είναι αττικίζουσα, υπάρχουν ωστόσο αρκετές ιδιομορφίες και παρεκκλίσεις διαφόρων κατηγοριών.

A. Γραμματικές:

1. Σε λέξεις που προέρχονται από κράση ο Κυδώνης δεν βάζει ποτέ κορωνίδα³⁹, όταν

---

36. Βλ. π.χ. *PG* 151, 703 B. 705. 712 C.

37. *PG* 151, 714 B.D.

38. Για τον χαρακτήρα της γραφής του Προχόρου βλ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 18.

39. Ο Hunger δεν κάνει καθόλου λόγο για το φαινόμενο αυτό, που ωστόσο παρατηρείται

πρόκειται για κράση του άρθρου τό με την αντωνυμία αυτός, -ή, -ό (π.χ. I 2,6· I 5,12· I 5,31), καθώς επίσης και στη λέξη ταυτομάτου (I 7,31) και θάτερον (I 1,3): σημειώνει όμως την κορωνίδα στη λέξη τάληθές (I 7,27) και σε περιπτώσεις κράσης του καί με άλλες λέξεις: κάκεινο (I 1,3), κάνταθα (II 7,21), κἀπί (II 7,16): όταν πρόκειται για κράση του καί με το έν, γράφει παντού: κάν (π.χ. I 4,16· II 5,7).

2. Σχετικά με την έγρλιση τόνου υπάρχει τέτοια σύγχυση στο κείμενο του Κυδώνη, ώστε δεν μπορεί να διαπιστωθεί κανένας απολύτως κανόνας, που να τηρείται με συνέπεια.

3. Σε μια περίπτωση αποδίδει ο βυζαντινός λόγιος στο υ διαφορετική προσωδία από αυτήν που κανονικά έχει: πρόκειται για το υ των τύπων του ρήματος δείκνυμι και άποδείκνυμι, που το θεωρεί παντού μακρό, με αποτέλεσμα να υπάρχουν και περιπτώσεις με περισπώμενους τύπους⁴⁰: I 5,12 άποδεικνύσα, I 5,35 δεικνύναι I 7,15 άποδεικνύναι κτλ.

4. Στη χρήση των πνευμάτων παρουσιάζει μόνο μία παρέκκλιση: δασύνει πάντοτε τα ουσιαστικά ίατρος και ίατρική (π.χ. I 7,4)⁴¹.

5. Ως προς τον τονισμό αξίζει να αναφερθεί ότι ο Πρόχορος Κυδώνης, προφανώς επειδή θεωρεί το α των καταλήξεων -α, -α, -αν των θηλυκών πρωτοκλίτων ουσιαστικών βραχύ, βάζει περισπωμένη στη μακρόχρονη παραλήγουσα αυτών των ουσιαστικών⁴², έτσι π.χ. I 1,5 γλώττιαν, I 5,29 χώραν, I 5,30 άνδρεία, II 1,4 πραγματείαν, I 7,10 έν άληθεία κ.α.

6. Στη χρήση του άρθρου έχει τις παρακάτω ιδιομορφίες: αρχαϊσμός: τοίς (=τούτοις) II 2,21· εγρλιτικό το (=τούτο)⁴³ II 9,22· επανάληψη του άρθρου: τὸ γάρ τὸ έλαττον I 5,20.

7. Στην κλίση των επιθέτων παρατηρούνται επίσης κάποιες ιδιομορφίες. Συγκεκριμένα: α. το θηλυκό τριγενών και δικαταλήκτων επιθέτων -ος, -ο κλίνεται κατά την α' κλίση: γνώριμα (αντί -οι)⁴⁴ I 4,29.31, άναπόδεικτα⁴⁵ I 4,31, άνόμοια⁴⁶ II 3,15. β. Το θηλυκό τριτόκλιτο επίθετο άτελής το κλίνει στη γενική ενικού ως πρωτόκλιτο: (τής) άτελής I 4,17⁴⁷.

8. Στην κλίση των ουσιαστικών: I 7,9 τὸν Διογένην (ως πρωτόκλιτο)⁴⁸.

και σε άλλα χειρόγραφα αυτής της εποχής, έτσι π.χ. στον Marcianus graecus XI 22 του 13ου αιώνα, βλ. Δ. Α. Χρηστίδη, *Μαρκιανά ανέκδοτα, 1. Ανάχαρσις ή Ανανίας, 2. Επιστολές - Σηγίλλιο*, Διδ. Διατρ. (ΕΕΠΘ, Παράρτ. αρ. 45), Θεσσαλονίκη 1984, *Ανάχαρσις* 720. 735. 1067 (οι παραπομπές αφορούν γραφές του κριτικού υπομνήματος της έκδοσης αυτής της εργασίας).

40. Πρβ. Δ. Α. Χρηστίδη, *ό.π.*, *Ανάχαρσις* 1028 (παρεμφερείς περιπτώσεις: *Ανάχαρσις* 776. 1189, *Επιστολαί* Ε 53. 66· Ζ 8· πρβ. σ. 197 της ίδιας εργασίας).

41. Πρβ. Δ. Α. Χρηστίδη, *ό.π.*, *Ανάχαρσις* 197.

42. Το ίδιο φαινόμενο μαρτυρείται και στο κριτικό υπόμνημα της έκδοσης του Hunger. π.χ. *Ep.* 137, app. cr. 105· *Ep.* 92, app. cr. 9· *Ep.* 28, app. cr. 13, ο Hunger όμως δεν επισημαίνει αυτήν την ιδιορρυθμία.

43. Πρβ. Α. Ν. Jannaris, *An Historical Greek Grammar*, Hildesheim 1968 (=London 1897), παράγρ. 530 (σ. 153).

44. Πρβ. R. Kühner - Fr. Blass, *Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache*, 1. Teil, 1. Band, Hannover 1966 (ανατ. της έκδ. Hannover - Leipzig 1890), παράγρ. 147 δ (σ. 538), St. Psaltes, *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1974² (ανατ. της έκδ. 1913¹), παράγρ. 303 (σ. 189).

45. Πρβ. R. Kühner - Fr. Blass, *ό.π.*, 147 β 2b (539).

46. Πρβ. R. Kühner - Fr. Blass, *ό.π.*, 147 γ (539).

47. Πρβ. St. Psaltes, *ό.π.*, 270 (153). 290 (177 κ.ε.) και Α. Ν. Jannaris, *ό.π.*, 430 (135).

48. Βλ. σμ. 46 και Α. Ν. Jannaris, *ό.π.*, 432 (136). 330 (119). App. III 6 (542).

9. Στην κλίση των ρημάτων: α. I 1,2 και II 9,22 *διασαφούν* (σαν να επρόκειτο για ρήμα σε -όω, -ώ)⁴⁹, β. I 5,18 *υποτίθεται* (αντί *υποτιθήται*)⁵⁰.

B. Συντακτικές:

1. Συχνά παρατηρείται παραβίαση της λεγόμενης «αττικής σύνταξης»⁵¹, π.χ. I 5,5· I 6,2,3· I 7,7,8,9,14· II 3,19· II 7,9· II 9,22 κ.α. Μερικές φορές μάλιστα αμέσως μετά την παραβίαση του κανόνα ακολουθεί η τήρησή του, όπως I 7,8 *είσιν... λέγεται* κ.α.

2. Περιπτώσεις χαρακτηριστικής συντακτικής «παράλλαξης»: I 4,2 *κατάφασις μὲν ἔστι τὸ ... π ρ ο φ ε ρ ὀ μ ε ν ο ν... ἀπόφασις δὲ τὸ ... δ π α γ γ ἔ λ λ ε ι ν* (μετοχή - ππαρέμφατο)· II 5,6 *οἶον τοῦ «ζώου», ἦτουν ἀπὸ τοῦ ὄρου αὐτοῦ* (γενική - εμπρόθ. προσδ.).

3. Σύνδεση του *ἄν* με τους συνδέσμους *ὡς*, *ὥσπερ*, καί στις λέξεις *ὡσάν*, *ὥσπερ ἄν*, *κἄν*, που βρίσκουμε πριν από υποθετικές προτάσεις, δηλ. *ὡσάν εἰ...*⁵² I 7,8· II 2,11· II 7,7, *ὥσπερ ἄν εἰ...* II 2,17, *κἄν εἰ...*⁵³ II 3,22. Το *ἄν σ'* αυτές τις περιπτώσεις έχει χάσει την υποθετική του σημασία.

4. Στις δευτερεύουσες προτάσεις αξιοπαρατήρητα είναι τα εξής:

α. Τελ. πρόταση: *ἀνάγκη* + απλή υποτακτ.⁵⁴ II 7,10 *ἀνάγκη ἐνυπάρχη*.

β. Υποθ. προτάσεις: *εἰ* + υποτακτ.⁵⁵ II 7,12,16· *ἐπειδάν* + οριστ.⁵⁶ I 2,6· (*ὀσάκις*) *ἄν* + οριστ. II 8,11· (*ὄπερ*) *ἄν* + οριστ.⁵⁷ II 2,10. Ο σύνδ. *εἰ* χρησιμοποιείται με οριστική ή ευκτική αδιακρίτως, π.χ. I 2,4 *εἰ ῥηθείη... εἰ ζητεῖται...*

γ. Πλάγ. ερωτημ. προτάσεις: ολικής άγνωιας: *πότερον* + ευκτ.⁵⁸ II 3,6· II 8,5· *ἄν* + υποτακτ. (συνήθ.) I 5,34· I 7,19 κ.α. ή *ἄν* + οριστ. (σπ.) II 6,4· *εἰ* + οριστ. (συνήθ.) I 5,34,35· II 3,21· II 5,4 κ.α. ή *εἰ* + ευκτ. (σπ.) I 7,4· II 7,13· II 9,13· *ἀρα* + οριστ. II 3,22. Μερικής άγνωιας: συνήθως με οριστ. I 7,16· II 3,23, σπάνια με ευκτ. I 7,16.

Γ. Φωνολογικές:

Υπάρχει μόνο μία περίπτωση χρήσης του -σσ- στη θέση του αττικού -ττ-⁵⁹ πρόκειται για τους τύπους της λέξης *δισσός* (π.χ. II 5,1· II 6,1).

49. Πρβ. St. Psaltes, *ό.π.*, 348 (234).

50. Πρβ. St. Psaltes, *ό.π.*, 532 (237 κ.ε.) και D. Z. Nikitas, *Eine byzantinische Übersetzung von Boethius' «De hypotheticis syllogismis»* (Hypomnemata, H. 69), Göttingen 1982, σ. 26 (*κάθηται* αντί *καθήται*).

51. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 16.

52. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 26, (σειρά) 23· 42, 6· 47, 30.

53. Πρβ. A. N. Jannaris, *ό.π.*, 598 (165) και W. Schmid, *Der Attizismus*, τ. 2, Stuttgart 1889, σ. 59.

54. Παράλειψη του *ἵνα* και στου H. Hunger, *ό.π.*, σ. 68,2 (*ἀντιβολῶ... ὑπεξέληθς*).

55. Πρβ. G. Böhlig, *Untersuchungen zum rhetorischen Sprachgebrauch der Byzantiner mit besonderer Berücksichtigung der Schriften des Michael Psellos* (Berliner Byzantinische Arbeiten, Band 2), Berlin 1956, σ. 192. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 24, 25· 44, 11/12· 67, 28/29.

56. Πρβ. G. Böhlig, *ό.π.*, σ. 186 σημ. 1 και H. Hunger, *ό.π.*, σ. 36, 8· 40, 21/22. 23/25.

57. Πρβ. G. Böhlig, *ό.π.*, σ. 193.

58. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 53, 17.

59. Πρβ. D. Z. Nikitas, *ό.π.*, σ. 26 με σημ. 6.

Δ. Σχετικές με τα όρια των λέξεων:

1. Πάντοτε γράφει ως μία λέξη: *διατοῦτο*⁶⁰ (I 4,16 κ.α.)· *ἐξίσης* (II 7,24)· *ἐφόσον* (I 7,9 κ.α.)· *καθόλου* (I 5,11 κ.α.)· *καθέκαστον*, -α (I 4,5.9 κ.α.) (αλλά *καθ'* αὐτό, -ή κτλ. I 4,26.29.30)· *οἰονεί* (II 2,16 κ.α.)· *ὡσανεῖ*⁶¹ (II 2,18.21 κ.α.) (αλλά ως δύο λέξεις *ὡσάν* *εἰ* II 2,11 και II 7,8) και ως τρεις λέξεις *ὡς ἂν* *εἰ* I 7,8, βλ. παραπάνω Β3).

2. Πάντοτε γράφει ως δύο λέξεις⁶²: *ἐπειδ' ἂν* (I 5,19.29 κ.α.)· *ὡς ἂν* (II 2,23· II 10,2). Το *οὔκουν* γράφει ως *οὐκ οὖν* II 9,13 (αλλά *οὔκουν* II 9,14).

Ε. Σημασιολογικές:

Πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι στο έργο αυτό του Προχόρου Κυδώνη παρατηρούνται και αρκετές περιπτώσεις λέξεων με σημασιολογικό ενδιαφέρον. Πρόκειται για λέξεις είτε σπάνιες είτε οπωσδήποτε όχι συχνά μαρτυρημένες σε αρχαιότερα κείμενα είτε αμάρτυρες με το περιεχόμενο ειδικά που έχουν στον Κυδώνη⁶³.

II. Η στίξη του έργου

Ὡς προς τὴ στίξη που χρησιμοποιεῖ στο αυτόγραφο του αυτό ο Πρόχορος Κυδώνης πρέπει να αναφερθούν τα εξής:

α. Τα συχνότερα σημεία στίξης που παρατηρούνται είναι η *τελεία* και κατά δεύτερο λόγο το *κόμμα*. Το τελευταίο χρησιμοποιείται για να χωρίσει δευτερεύουσες προτάσεις (ακόμη και όμοιες που συνδέονται παρατακτικά), παραθέσεις, επεξηγήσεις, αντιθετικές συνδέσεις και τμήματα προτάσεων που κατά κάποιο τρόπο αποτελούν μια ενότητα, π.χ. I 1,1 *καὶ τὸ μὲν... μεθοδεῖον, ἀναλυτικῆ...* I 1,2 *καὶ περὶ μὲν... κρίσεως, ἐν ἑτέρῳ...*

β. Άλλα σημεία στίξης που παρατηρούνται λιγότερο συχνά είναι: οι δύο *τελείες* (:) σε σημεία, όπου αρχίζει μια καινούρια νοηματική ενότητα, π.χ. πριν από την αρχή των παραγράφων I 2,2.3.5.8, ή σε τέλος κεφαλαίων, όπως στο τέλος των κεφαλαίων του αυτογράφου (η αρχή τους δηλώνεται στην έκδοσή μας με λατινικούς αριθμούς στο αριστερό περιθώριο), π.χ. στο τέλος του I 1,6, του I 4,23, του I 4,33 κτλ. (ωστόσο η χρήση των δύο τελειών δεν έχει σταθερό χαρακτήρα). Αρκετά σπάνια χρησιμοποιείται το *ερωτηματικό* (;) σε περιπτώσεις ευθειών ερωτήσεων, π.χ. στις δύο ερωτήσεις του I 5,14, επίσης I 5,15· II 6,7· II 7,7 κ.α.

III. Λάθη και διορθώσεις του Κυδώνη

Μέσα στο αυτόγραφο αυτό έργο του Κυδώνη παρατηρούνται πολλά

60. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 17 και 23, 31· 30, 11.13· 34, 9· 36, 21· 37, 30· 38, 11· 57, 21.24 κ.α. Πρβ. επίσης Δ. Α. Χρηστίδη, *ό.π.*, *Ανάχαρσις* 483, *Επιστολαί* Δ 10, Ε 52.63, ΙΖ 28.

61. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 28, 15· 33, 32· 53, 6 κ.α.

62. Για κάτι παρόμοιο πρβ. Δ. Α. Χρηστίδη, *ό.π.*, σ. 195.

63. Οι κυριότερες από αυτές τις λέξεις είναι: *ἀκολούθησις* II 3, 12, *ἀνεπιδεῖς* II 4, 31, *ἀντιβλέπει* II 8, 10, *ἀντίπρωρα* II 8, 10, *ἀντιφράζει* I 7, 8, *ἀπόχη* I 4, 33· II 2, 23, *ἀρχοειδής* I 4, 30.31· II 2, 21.23· II 3, 3, *διαπραγματεύεται* I 4, 20.21, *δοξάζει* I 7, 11, *ἐκβαίνει* I 7, 8, *ἐκπιέζεται* II 3, 9, *ἐμπεριέληται* II 3, 7, *ἐνδοξότητα* II 3, 3, *ἐξισάζει* I 4, 18, *ἐπακολούθησιν* II 3, 13, *ἐπεσημνήμα* II 2, 8, *ἐφολκά* II 1, 1, *ἦτοι* I 5, 54, *ἦتون* II 2, 6.17· II 4, 3· II 5, 6· II 6, 5· II 7, 7.10.24· II 9, 5, *ἱπάζεσθαι* II 7, 27, *καθιδρυσάμεθα* II 6, 6, *ὄμοστοίχων* II 9, 1, *παρεκλέγονται* II 2, 10, *παρένθεσις* II 2, 20, *περιδεξιότητι* II 2, 10, *περιτήν* I 7, 22, *προκεχειρισμένη* I 7, 24, *προσίσχεται* I 5, 9, *σεληναίου* I 7, 8, *τὰ μάλιστα* I 4, 29, *τέγος* II 7, 13, *ὑπεθέμεθα* I 4, 27, *ὑπερτείνει* I 4, 18.

ορθογραφικά λάθη. Αρκετά από αυτά τα διόρθωσε ο ίδιος ο συγγραφέας, τα πιο πολλά όμως παρέμειναν αδιόρθωτα.

Τα τελευταία ταξινομούνται στις παρακάτω κατηγορίες⁶⁴ (οι αριθμοί είναι λήμματα του κριτικού υπομνήματος):

- α. Συγκοπή συλλαβής: 118, 148⁶⁵.
- β. Παράλειψη κάποιου γράμματος μιας λέξης: 19, 90, 146.
- γ. Προσθήκη επιπλέον γραμμάτων: 5, 9, 63, 67.
- δ. Λάθος πνεύμα: 12, 37, 116.
- ε. Λάθη διπλών συμφώνων: 33, 49, 69, 96, 99, 103, 120.
- στ. Σύγχυση των φωνηέντων ο ~ ω: 15, 45, 48, 50, 52, 54, 56, 71, 98, 126.
- ζ. Σύγχυση των φωνηέντων ή διφθόγγων η ~ ι ~ υ ~ ει ~ οι: 3, 4, 11, 21, 29, 31, 46, 53, 60, 64, 72, 78, 80, 82, 84, 88, 92, 94, 95, 106, 112, 123, 124.
- η. Επανάληψη της ίδιας λέξης: 24, 58.
- θ. Παράλειψη παντού της υπογεγραμμένης.

Αναφέρθηκε πιο πάνω ότι σε αρκετές περιπτώσεις ο Πρόχορος Κυδώνης διορθώνει μόνος του το ορθογραφικό λάθος, αρκετές φορές μάλιστα είναι δυνατή η ανάγνωση και της λανθασμένης γραφής πριν από τη διόρθωση (V*). Οι περιπτώσεις αυτές είναι: 2, 10, 14, 17, 23, 34, 39, 43, 51, 55, 59, 61, 66, 79, 86, 89, 91, 100, 102, 105, 110, 113, 130, 131, 145, 149.

Πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι οι πιο πολλές από τις διορθώσεις του Κυδώνη δεν αφορούν ορθογραφικά λάθη, αλλά κάποια διαφορετική (καλύτερη ή χειρότερη) απόδοση του λατινικού κειμένου που μετέφραζε. Οι διορθώσεις με αυτόν τον χαρακτήρα έγιναν: α. ή με σβήσιμο της πρώτης γραφής (*ex rasura ante scripti*): 76, 87, 93, 107, 111, 118, 127, 128, 129, 134, 135, 136, 139, 140, 141, 142, 144· β. ή με διαγραφή της (*delevit*): 70, 133· γ. ή με γράψιμο κατευθείαν επάνω στην πρώτη γραφή της νέας: 7, 8, 20, 28, 36, 73, 74. Τον ίδιο σκοπό (βελτίωση της μετάφρασης) εξυπηρετούν και οι προσθήκες που επιφέρει ο ίδιος ο μεταφραστής στο κείμενό του. Οι πιο πολλές απ' αυτές είναι στο διάστιχο (*supra lineam*): 6, 16, 18, 30, 38, 42, 47, 68, 77, 81, 85, 104, 121, 132, 137, 138, 147. Παρατηρούνται και λίγες στην όα (*in margine*): 32, 108, 125, 143. Σε ελάχιστες περιπτώσεις η διόρθωση της πρώτης γραφής είναι συνδυασμός κάποιων από τις παραπάνω κατηγορίες: 101, 109, 117.

64. Πρβ. H. Hunger, *ό.π.*, σ. 16· τα περισσότερα από τα είδη των λαθών που ταξινομούνται στις ενιά κατηγορίες, αρκετές φορές μάλιστα τα ίδια ακριβώς λάθη, παρατηρούνται και στο αυτόγραφο που εξέδωσε ο Hunger (τις πιο πολλές φορές παρατίθενται στο κριτικό του υπόμνημα).

65. Η ίδια ακριβώς συγκοπή (*δυναμφισβήτως*) και στον H. Hunger, *ό.π.*, *Ep.* 143, app. cr. 57· *Ep.* 147, app. cr. 16.

2.4 Κριτήρια της έκδοσης

Ο αντικειμενικός σκοπός μιας κριτικής έκδοσης είναι να προσφέρει, όσο είναι δυνατό, το αυθεντικό κείμενο του συγγραφέα του έργου. Στην περίπτωση αυτού του έργου του Κυδώνη έχουμε την τύχη να μας διασώζεται το ίδιο το αυτόγραφο του συγγραφέα. Έτσι το πρόβλημα για τον εκδότη είναι: ποιος στην περίπτωση αυτή είναι ο σκοπός της αποκατάστασης του κειμένου ή, με άλλα λόγια, ως ποιο βαθμό είναι επιτρεπτό στον εκδότη να επέμβει στο παραδιδόμενο κείμενο; Στο ερώτημα αυτό η προσωπική μου στάση υπήρξε πολύ συντηρητική: προσπάθησα να παρουσιάσω το κείμενο όσο γίνεται πιστότερα προς τη μορφή που έχει στο αυτόγραφο. Σύμφωνα με τη γενική αυτή αρχή οι επεμβάσεις μου στο κείμενο υπήρξαν πολύ προσεκτικές και συγχρατημένες.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Θεώρησα ως λάθη από αβλεψία του συγγραφέα (που μάλιστα, όπως προαναφέρθηκε, διόρθωσε μόνος του αρκετά τέτοια λάθη) και γι' αυτό διόρθωσα τις γραφές εκείνες, των οποίων μαρτυρείται ο ορθός τύπος σε κάποιο άλλο σημείο του έργου ή ανήκουν σε μια από τις εννέα κατηγορίες λαθών που αναφέρθηκαν παραπάνω.

2. Διόρθωσα μερικές γραφές του κειμένου, που είναι φανερό ή από το ίδιο το κείμενο, στο οποίο ανήκουν, ή από άλλα χωρία του έργου ή, σε λίγες περιπτώσεις, από το λατινικό κείμενο ότι είναι λάθη «εκ παραδρομής» του συγγραφέα.

3. Διατήρησα ωστόσο τους γλωσσικά ιδιόρρυθμους τύπους ή παρεκκλίσεις, γιατί νόμισα ότι τυχόν επέμβαση θα ήταν νόθευση του αυθεντικού κειμένου του αυτογράφου.

4. Στον χωρισμό σε βιβλία, κεφάλαια και παραγράφους αφενός εισήγαγα τη διαίρεση του υπό έκδοση λατινικού κειμένου, αφετέρου διατήρησα και τη διαίρεση σε κεφάλαια του ίδιου του χειρογράφου.

5. Επειδή, όπως προαναφέρθηκε, η στίξη του αυτογράφου είναι ιδιόρρυθμη και ασυνεπής, εισήγαγα στο κείμενο τη στίξη που θεώρησα ορθότερη.

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Sigla

V: codex Vaticanus graecus 609, s. XIV

V*: scriptura Prochori ante correctionem

V^c: scriptura Prochori post correctionem

V^l: verba ab ipso Prochoro supra lineam addita

V^{ms}: verba ab ipso Prochoro in margine addita

(...): spatium vacuum unius (duarum etc.) litterae in codice V

{*(*...)}V: rasura unius (duarum etc.) litterae in codice V

Cydon. I 1 1-5

(BIBLION ΠΡΩΤΟΝ)¹

- 132^I 1 ¹Πᾶς λόγος διαλεκτικός, ὃν οἱ παλαιοὶ περιπατητικοὶ λογικὸν ἐκάλουν, εἰς δύο μόρια διαιρεῖται, ἐν μὲν τοῦ εὐρίσκειν, ἕτερον δὲ τοῦ κρίνειν. καὶ τὸ μὲν τὴν κρίσιν ἀνακαθαῖρον μέρος καὶ μεθοδεῦον ἀναλυτικὴ παρ' ἐκείνοις προσαγορεύεται, τὸ δὲ τὴν τοῦ εὐρίσκειν εὐκολίαν παρεχόμενον τοπικὴ καλεῖται. ²καὶ περὶ μὲν τοῦ διδακτικοῦ μέρους τῆς κρίσεως ἐν ἑτέρῳ καιρῷ διαλεξόμεθα. νῦν δὲ πρόκειται διασαφῶν τί εἰσιν οἱ τόποι καὶ τίνες αὐτῶν διαφοραὶ καὶ τίνες τίσι συλλογισμοῖς οἰκεῖοι. ³τὸ δ' αὐτὸ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πολυειδῶς δοκεῖ ποιητέον εἶναι οὐδενὶ τρόπῳ, ἀλλὰ διχῶς, καὶ θάτερον μὲν μέρος ἐκ τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων ἀνελεξάμεθα, τὸ δ' ἕτερον ἐκ τῶν Μάρκου Τουλλίου Τοπικῶν εἴληπται. ἐπὶ δὲ τούτοις κάκεῖνο πρὸς τὴν τοῦ θεωρήματος τελειότητα ποιητέον, τίσιν ἑκατέρα διαίρεσις διαφέρει καὶ τίσι κοινωνεῖ διελθεῖν, τίσι τε τρόποις ἕτερα τὴν ἑτέραν ἀμοιβαδὸν περιέχειν δοκεῖ. ⁴οὐ πάντως δὲ ἐν τοῖς καθέκαστα διατρίψομεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ὅλης διαιρέσεως κοινῇ τὴν τεχνολογίαν ποιησόμεθα τῶν τόπων μόνον, ἐξ ὧν τὰ ἐπιχειρήματα φύεται, τοὺς ὄρους καὶ τὰ παραδείγματα καὶ τὰς διαφορὰς ἐκλεγόμενοι. ⁵ἕκαστα γὰρ δι' ἀκριβείας κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῇ πραγματείᾳ ἐν τέτταρσι βιβλίοις ἐξήρασται², ἐν οἷς τὰ Ἀριστοτέλους Τοπικὰ εἰς τὴν τῶν Λατίνων γλώτταν μετενηνόχαμεν, καὶ ἐν ἑπτὰ, δι' ὧν τοῖς Μάρκου Τουλλίου τόποις φῶς ἄφθονον ἐξηγήσεως παρειχόμεθα. ἐκεῖ γὰρ ἰδίους μέρεσι καὶ δηοκρινημένοις³ πάντα ἐξήρασται², ἐνταῦθα δὲ τὰ διεξοδικῶς ἄλλοτε

1. Codex nullum titulum adhibet. 2. ἐξήρασθαι V* 3. δηοκρινημένης V

Cydon. I 1 5-4 6

τρανωθέντα κοινή θεωρία πεπραγμάτευται. ⁶οὐ μὴν τοὺς διαλεκτικούς τόπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ῥητορικούς, τί πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς διαλεκτικούς διαφέρουσι, φροντὶς εἰπεῖν, ὅπως πάντων πανταχόθεν διαγνωσθέντων τῶν προκειμένων τόπων τελεία καταλήψει καὶ τῶν πρὸς 5
ἑαυτοὺς κοινωνιῶν καὶ διαφορῶν καὶ ἀφθονία ἐπιχειρημάτων ἐγγένηται
καὶ καταφανεῖς εἶναι δύνωνται τῶν τόπων οἱ ὄροι. ὥστε τοίνυν ἐκδήλοις
λόγοις πάντα παραστήσαι δλίγω πλατύτερον ἐφοδευτέον τῷ λόγῳ.

- II 2** ¹Ἔστι τοίνυν πρότασις λόγος ἀληθὲς ἢ ψευδὲς σημαίνων, ὡς εἴ τις ἐροίη «τὸν οὐρανὸν στρέφεσθαι»· τοῦτο καὶ ἀπόφανσις καὶ ἀπόφθεγμα καλεῖται. ²πρόβλημα δέ ἐστι πρότασις ἀπορρηματικῶς καὶ ἀμφιβόλως 10
προαχθεῖσα, ὡς εἴ τις ἀποροίη⁴: «πότερον, ὁ οὐρανὸς στρέφεται ἢ οὐ;». ³συμπέρασμα ἐστι πρότασις συλλογισμῶ ἀποδεδειγμένη, οἷον εἴ τις ἐξ ἄλλων ἀποδείκνυσι «τὸν οὐρανὸν στρέφεσθαι». ⁴ἢ γὰρ ἀπόφανσις, εἰ μὲν ἐφ' ἑαυτῆς ῥηθεῖη εἴτε χάριν ἄλλων δεόντων ἀποδείκνυσθαι, πρότασις 15
ἐστίν· εἰ δὲ περὶ αὐτῆς τῆς ἀποφάνσεως ζητεῖται εἰ ἔστι, πρόβλημά ἐστίν·
εἰ δὲ ἀποδεδειγμένη εἴη, συμπέρασμα ἐστίν. τὸ αὐτὸ ἄρα πρότασις,
πρόβλημα καὶ συμπέρασμα ἐστίν, διαφέρει δὲ τῷ προειρημένῳ τρόπῳ.
⁵ἐπιχείρημα ἐστίν λόγος ἀμφισβητησίμῳ πράγματι πίστιν ἐμποιῶν⁵. ⁶οὐ ταῦτο δὲ ἐπιχείρημα καὶ ἐπιχείρησις ἐστίν: ἢ μὲν γὰρ τῆς ἐννοίας δύναμις 20
καὶ ὁ λογισμὸς ὁ τῷ λόγῳ περιεχόμενος, ἐπειδ' ἂν τινῶν ἀμφιβόλων
δείκνυται, ἐπιχείρημα καλεῖται· αὐτὴ δὲ ἢ τοῦ ἐπιχειρήματος ἔκθεσις
ἐπιχείρησις προσαγορεύεται. ⁷ὅ γινεται ἐπιχείρημα μὲν εἶναι τὴν δύναμιν ἢ
τὴν ἐννοιαν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπιχείρησιν δὲ τὴν τοῦ ἐπιχειρήματος κατὰ
τάξιν ἔκθεσιν. ⁸τόπος δὲ ἐστίν τοῦ ἐπιχειρήματος ἔδρα ἢ ὅθεν πρὸς τὸ
προκειμένον πρόβλημα οἰκεῖον ἐπιχείρημα λαμβάνεται. 25

3 ¹Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐκάστων δι' ἀκριβείας ἢ φύσις αὐτῶν 132'
μεθοδευθήσεται τὴν τε διαίρεσιν || αὐτῶν κατ' εἶδη καὶ μέλη καὶ σχήματα
ποιησόμεθα.

4 ¹Καὶ πρῶτόν γε περὶ προτάσεως διαλεκτέον. ταύτην δὲ φάμεν εἶναι 30
λόγον ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος περιέχοντα. ²εἰσὶ δὲ αὐτῆς εἶδη δύο, ἐν μὲν
κατάφασις, ἀπόφασις δὲ τὸ ἕτερον. ³καὶ κατάφασις μὲν ἐστίν τὸ ὡδὲ πως
προφερόμενον: «ὁ οὐρανὸς στρέφεται». ⁴ἀπόφασις δὲ τὸ οὕτως ἀπαγγέλλειν:
«ὁ οὐρανὸς οὐ στρέφεται». ⁵τούτων αἱ μὲν εἰσι καθόλου, αἱ δὲ κατὰ
μέρος, ἄλλαι δὲ⁶ ἀπροσδιόριστοι καὶ ἄλλαι τῶν καθέκαστα. ⁶καὶ καθόλου

4. ἀποροίη V 5. ἐμποιοιῶν V 6. δὲ V¹

Cydon. I 4 6-19

μέν εισιν, ὡς εἴ τις οὕτω προτείνει: «πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν»,
 «οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι». ⁷μερικὴ δέ, ὡς εἴ τις τούτῳ τῷ τρόπῳ
 προτείνει: «τίς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι», «τίς ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ
 ἔστιν». ⁸ἀπροσδιόριστος⁷ δ' οὕτως: «ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν», «ἄνθρω-
 πος δίκαιος οὐκ ἔστι». ⁹καθέκαστα⁸ δέ εισιν, ὅσαι τι ἄτομον καὶ τὸ 5
 καθέκαστον δηλοῦσιν, ὡς «ὁ Κάτων δίκαιός ἐστιν», «ὁ Κάτων δίκαιος
 οὐκ ἔστιν». ὁ γὰρ Κάτων ἄτομον καὶ τὸ καθέκαστόν ἐστι. ¹⁰τούτων δέ
 τινὰς μὲν κατηγορικὰς, τινὰς δὲ ὑποθετικὰς καλοῦμεν. ¹¹καὶ κατηγορικαὶ
 μὲν εισιν αἱ ἀπλῶς προτεινόμεναι, αἷς δηλονότι οὐδεμία δύναμις συνδέ- 10
 σμου συνάπτεται, οἷον εἴ τις ἀπλῶς λέγοι «τὸν οὐρανὸν στρέφεσθαι». ¹²εἰ
 μέντοι σύνδεσμος ταύτῃ συναφθεῖη, γίνεται ἐκ δύο προτάσεων μία
 ὑποθετικὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ: «εἰ ὁ οὐρανὸς σφαιροειδὴς ἐστι, στρέφεται». 15
 ἐνταῦθα γὰρ ὁ «εἰ» σύνδεσμος τοῦτο ποιεῖ, ὥστ' αὐθις τὸν οὐρανὸν
 στρέφεσθαι νοεῖσθαι, εἰ σφαιροειδὴς ἐστιν. ¹³ἐπεὶ οὖν προτάσεις αἱ μὲν
 κατηγορικαὶ εισιν, αἱ δὲ ὑποθετικάι, τῶν μὲν κατηγορικῶν τὰ μόρια ὅρους 15
 καλοῦμεν. ¹⁴ὧν ὁ μὲν ἐστι κατηγορικὸς, ὁ δὲ ὑποκείμενος. ¹⁵ὅρους δὲ τὰ
 ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, οἷς ἢ πρότασις ἀπαρτίζεται, καθάπερ φαμέν ἐν τῇ
 λεγούσῃ προτάσει: «ὁ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι»· ταῦτα γὰρ τὰ δύο ὀνόματα,
 τὸ «ἄνθρωπος» καὶ τὸ «δίκαιος», μόρια τῆς προτάσεως καλοῦνται· τὰ δ'
 αὐτὰ καὶ ὅρους φαμέν, ὧν ἄτερος μὲν ὑποκείμενος, ἄτερος δὲ κατηγορικὸς 20
 ἐστι. ¹⁶καὶ ὑποκείμενος μὲν ἐστιν ὁ ἐλάττων, κατηγορικὸς δὲ ὁ μείζων, ὡς
 ὅταν φαμέν «τὸν ἄνθρωπον δίκαιον εἶναι»· τὸ γὰρ «δίκαιον» μείζων ὅρος
 ἐστίν, ἐπεὶ μὴ ἐν μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ δικαιοσύνη ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ταῖς
 ἀσωμάτοις καὶ θεαῖς οὐσίαις. διατοῦτο καὶ μείζων ὅρος τὸ «δίκαιον», τὸ
 δὲ «ἄνθρωπος» ἐλάττων· ὧ γίνεται ὡς μὲν τὸν «ἄνθρωπον» ὑποκείμενον, 25
 κατηγορούμενον δὲ τὸ «δίκαιον» εἶναι. ¹⁷ἐπεὶ οὖν τῆς τοιαύτης ἀτελῆς
 προτάσεως ὁ μὲν κατηγορούμενος, ὁ δὲ ὑποκείμενος εἴρηται, ἀπὸ τῆς
 προσηγορίας τοῦ μείζονος μορίου κατηγορικῆ ἢ πρότασις προσαγορεύεται.
¹⁸ἐνίστε δὲ συμβαίνει τοὺς ὅρους τούτους ἀλλήλοις ἐξισάζειν τούτῳ τῷ
 τρόπῳ: «ὁ ἄνθρωπος γελαστικὸν ἐστι»· τό τε γὰρ «ἄνθρωπος» καὶ τὸ 30
 «γελαστικόν», ἀμφοτέρα, ἴσοι ἀλλήλοις ὅροι εισίν· οὔτε γὰρ τὸ γελαστικὸν
 ὑπερτείνει τὸν ἄνθρωπον οὔθ' ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τὸ γελαστικὸν ἐκτείνεται.
¹⁹συμβαίνει δὲ ἐν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις, ὡς, εἰ μὲν οἱ ὅροι ἄνισοι, τὸν μείζων
 αἰεὶ κατηγορεῖσθαι τοῦ ἐλάττονος, εἰ δὲ ἴσοι ἀντεστραμμένη κατηγορίᾳ,

Cydon. I 4 19-28

ἀμφοτέρους κατ' ἀλλήλων λέγεσθαι, τὸν δ' ἐλάττω τοῦ μείζονος οὐδεμίᾳ
 προτάσει συμβαίνειν ποτὲ κατηγορεῖσθαι. ²⁰ἐνδέχεται δὲ τῶν προτάσεων
 τὰ μέρη, ἃ καλοῦμεν ὄρους, μὴ μόνον ὀνόματα εἶναι καὶ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ
 λόγους. πολλάκις γὰρ λόγος κατὰ λόγου κατηγορεῖται, οἷον «ὁ Σωκράτης
 μετὰ Πλάτωνος καὶ τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ τῆς φιλοσοφίας ὄρου 5
 διαπραγματεύεται». ὁ γὰρ φάσκων λόγος ὅτι «ὁ Σωκράτης μετὰ Πλάτω-
 νος καὶ τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ» ὑποκείμενός ἐστιν. ὁ δὲ λέγων ὅτι «περὶ τοῦ
 τῆς φιλοσοφίας ὄρου διαπραγματεύεται» κατηγορούμενος τυγχάνει ὦν.
²¹πάλιν ἐνίοτε ὄνομα ὑποκείμενόν ἐστι, λόγος δὲ κατηγορεῖται τούτῳ τῷ
 τρόπῳ, οἷον «ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ τῆς φιλοσοφίας ὄρου διαπραγματεύε- 10
 ται». ἐνταῦθα γὰρ τὸ «Σωκράτης» μόνον ὑποκείμενόν ἐστι. λόγος δὲ τὸ
 κατηγορούμενον, ᾧ φαμεν «περὶ τοῦ τῆς φιλοσοφίας ὄρου διαπραγματεύε-
 σθαι». ²²συμβαίνει δὲ καὶ ὄνομα ἀπλοῦν ὑποκεῖσθαι, κατηγορεῖσθαι δὲ
 λόγον τούτῳ τῷ τρόπῳ: «ἢ μετὰ τῶν ἄνω καὶ θεῶν οὐσιῶν ὁμοιότης
 δικαιοσύνη ἐστίν»· ἐνταῦθα γὰρ ὁ μὲν λόγος, καθ' ὃν προφέρεται: «ἢ μετὰ 15
 τῶν ἄνω καὶ θεῶν οὐσιῶν ὁμοιότης», ὑποκείμενός ἐστιν, ἢ δὲ «δικαιοσύ-
 νη» κατηγορούμενος ὑπάρχει. ²³ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων προτάσεων ἐν
 τοῖς ὑπομνήμασιν, ἃ συνεγραψάμεθα ἐν τοῖς Περὶ ἑρμηνείας βιβλίοις τοῦ
 Ἀριστοτέλους, δι' ἀκριβείας μᾶλλον ἐπέξειμεν.

133'III || ²⁴Τῶν δὲ ὑποθετικῶν προτάσεων τὰ μέρη προτάσεις εἰσὶν ἀπλαῖ, ὧν 20
 τὸ μὲν πρότερον μέρος προηγουμένη καλεῖται πρότασις, τὸ δὲ ὕστερον
 ἐπομένη προσαγορεύεται, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ προτάσει, ἣ λέγεται: «εἰ
 σφαιροειδής ἐστιν ὁ οὐρανός, στρέφεται»· τὸ μὲν «σφαιροειδῆ εἶναι»
 προηγεῖται, τὸ δὲ «στρεφόμενον εἶναι» ἔπεται. ²⁵τούτων δὲ αἱ μὲν ἀπλαῖ
 ὑποθετικά εἰσιν, αἱ δὲ συνεζευγμέναι. ²⁶καὶ ἀπλαῖ μὲν, ὧν τὰ μέρη 25
 κατηγορικαὶ προτάσεις εἰσὶν, ὡσπερ ἢ ἄρτι εἰρημένη: «εἰ ὁ οὐρανός
 σφαιροειδής ἐστι, στρέφεται». τὸ γὰρ «σφαιροειδῆ εἶναι» καὶ «στρεφόμε-
 νον εἶναι», ἀμφότερα, διηρημένα καὶ καθ' αὐτὰ θεωρούμενα κατηγορικά
 εἰσι. ²⁷τῶν δὲ συνεζευγμένων πολυειδής ἐστιν ἡ διαφορὰ, περὶ ὧν ἐν
 ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις δι' ἀκριβείας τεθεώρηται, ἃ περὶ τῶν ὑποθετικῶν 30
 συλλογισμῶν ὑπεθέμεθα. ²⁸τῶν δὲ ἀπλῶν ὑποθετικῶν εἰσι τέτταρες
 διαφοραί: ἢ γὰρ ἐκ δύο καταφατικῶν κατηγορικῶν συνεστήκασιν, ὡς «εἰ
 σφαιροειδής ἐστι, στρέφεται»: ἑκατέρα γὰρ καταφατική ἐστίν· ἢ ἐκ δύο
 ἀποφατικῶν, ὡς «εἰ ὁ οὐρανός σφαιροειδής οὐκ ἐστίν, οὐ στρέφεται»: τὸ
 γὰρ «σφαιροειδῆ μὴ εἶναι» καὶ «στρεφόμενον μὴ εἶναι», ἀμφότερα, 35

Cydon. I 4 28-5 7

ἀποφάσεις εἰσίν· ἢ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ὡς «εἰ ὁ οὐρανὸς τετράγωνός⁹ ἐστίν, οὐ στρέφεται»: τὸ γὰρ «τετράγωνον εἶναι» κατάφασις ἐστίν, τὸ δὲ «μὴ στρέφεσθαι» ἀπόφασις· ἐξ ἀποφατικῆς δὲ καὶ καταφατικῆς, ὡς «εἰ σφαιροειδῆς μὴ εἶη, στάσιμός ἐστι»: τὸ γὰρ «σφαιροειδῆ μὴ εἶναι» ἀπόφασις, τὸ δ' «εἶναι στάσιμον» κατάφασις.

- IV ²⁹Τῶν δὲ προτάσεων ἄλλαι εἰσὶ καθ' αὐτὰς γινώριμαι καὶ ὧν ἀπόδειξις εὐρεθῆναι οὐ δύναται, ἄλλαι δὲ εἰσιν, ἅς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ νοῦς τοῦ ἀκούοντος δοκιμάζει καὶ συντίθεται, δύναται ὅμως ἄλλαις προτέροις ἀποδεικνῶναι. ³⁰καὶ ὧν μὲν οὐδεμία ἐστίν ἀπόδειξις μείζους καὶ ἀρχοειδεῖς καλοῦνται διὰ τὸ ταύταις τὰς ἄλλας ἀναγκαῖον εἶναι ἀποδεικνυσθαι, ὅσαι δύνασθαι δεῖκνυσθαι¹⁰ οὐ παραιτοῦνται. ἔστι δὲ μεγίστη πρότασις τὸ τοιόνδε: «ἐὰν ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσα ἀφέλης, τὰ λειπόμενα¹¹ ἴσα¹² ἐστίν». οὕτω γὰρ τοῦτο καθ' αὐτὸ γινώριμόν ἐστι, ὡς ἄλλο γνωριμώτερον, ᾧ τοῦτο δύναται ἂν ἀποδείκνυσθαι μὴ εἶναι. ³¹αἱ δὲ προτάσεις οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτῶν τὴν ἰδίαν φέρουσαι πίστιν οὐ μόνον ἀλλοτρίας ἀνεπιδεεῖς εἰσὶ συνηγορίας, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις¹³ ἀποδείξεως ἀρχὴ εἰσῆσθαι γίνεσθαι. αἱ προτάσεις τοίνυν αἱ καθ' αὐτὰς γινώριμαι καὶ ἀναπόδεικται καὶ ὧν οὐδὲν πιστότερον καὶ μείζους καὶ ἀρχοειδεῖς καλοῦνται. ³²αἱ δ' ἄλλαι, ὅσαι, εἰ καὶ τῇ κρίσει τοῦ ἀκούοντος δοκιμάζονται, ἔχουσι μέντοι τι γνωριμώτερον φύσει, ἐξ οὗ πίστις αὐταῖς ἂν ἐγγένοιτο, ἐλάττους καὶ ἀποδεικταὶ καὶ ὕστεραι λέγονται. ³³καὶ περὶ μὲν τῶν προτάσεων ἀπόχρη ταῦτα.
- V **5** ¹Πρόβλημα δὲ ἐστὶ πρότασις ἀμφίβολος¹⁴, ἐν ᾧ σχεδὸν ἀναγκαῖον ταυτὰ πάντα θεωρεῖν, ὅσα περὶ προτάσεως πρότερον εἰρήκαμεν. ²τὰ μὲν γὰρ εἰσιν ἀπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα. ³καὶ ἀπλᾶ μὲν τὰ κατιόντα ἐξ ἀπλῶν προτάσεων τοῦτω τῷ τρόπῳ: «πότερον, ὁ οὐρανὸς στρέφεται ἢ οὐ;». τοῦτο γὰρ πρόεισιν ἐκ τῆς λεγούσης προτάσεως «τὸν οὐρανὸν στρέφεσθαι». ⁴εἰ δὲ ἐξ ὑποθετικῆς καὶ συνθέτου προτάσεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει τὸ πρόβλημα, καὶ αὐτὸ ἔσται ὑποθετικὸν καὶ σύνθετον τοῦτω τῷ τρόπῳ: «πότερον, εἰ ὁ οὐρανὸς σφαιροειδῆς ἐστίν, στρέφεται ἢ οὐ;». τοῦτο γὰρ ἐκ τῆς ὑποθετικῆς προτάσεως τὴν ἀρχὴν ἴσχει, ἥτις ἐστίν: «εἰ ὁ οὐρανὸς σφαιροειδῆς ἐστίν, στρέφεται». ⁵τῶν οὖν προβλημάτων τὰ μὲν εἰσὶ κατηγορικά, τὰ δὲ ὑποθετικά. ⁶ἔθεν ἔπεται καὶ τὰ αὐτὰ εἶναι μέρη τοῦ προβλήματος, ἃ πρόην εἴρηται καὶ τῆς προτάσεως εἶναι. ⁷τὰ κατηγορικά

9. τετράγωνός (sic) V 10. δύνασθαι V* 11. λοιπόμενα V 12. ἴσα V 13. τοῖς ἄλλοις (sed cf. I 4,30 ταύταις τὰς ἄλλας) 14. ἀμβλίβ- V*

Cydon. I 5 7-19

τοίνυν προβλήματα ἔχουσιν ὄρους κατηγορούμενον καὶ ὑποκείμενον, ὡς ἐν ἐκείνῳ, ᾧ διαπορεύεται: «πότερον, ὁ οὐρανὸς στρέφεται ἢ οὐ;»· τὸ γὰρ «στρέφεσθαι» κατηγορεῖται, ὁ δ' «οὐρανός» ὑποκείμενόν ἐστι. μείζων γὰρ ὄρος ἐστὶ τὸ «στρέφεσθαι» ἢ ὁ «οὐρανός»· οὐ γὰρ ὁ οὐρανὸς μόνος στρέφεσθαι λέγοιτ' ἄν. ⁸τὸ δὲ συνεζευγμένον πρόβλημα ἔξει μέρη τὸ προηγούμενον καὶ ἐπόμενον, ὡς ἐν τῷδε: «πότερον, εἰ ὁ οὐρανὸς σφαιροειδής ἐστι, στρέφεται ἢ οὐ;». προηγείται μὲν γὰρ τὸ «σφαιροειδής», ἔπεται δὲ τὸ «στρέφεσθαι». ⁹τούτων οὕτως ἐχόντων ἐν μὲν τῷ¹⁵ κατηγορικῷ προβλήματι μόνον ζητεῖται εἰ ὁ κατηγορικὸς ὄρος τῷ ὑποκειμένῳ προσίσχεται. ¹⁰ἐν δ' αὖ τῷ ὑποθετικῷ τοῦτο μόνον, εἰ τῷ προηγούμενῳ πράγματι συνεπακολουθεῖ || τὸ ἐπόμενον εἶναι ὑποτιθέμενον. ¹¹πάντα γὰρ τὰ περὶ τῶν κατηγορικῶν προτάσεων εἰρημένα, ὅτι αἱ μὲν εἰσι καθόλου, αἱ δὲ μερικαί, καὶ ἄλλαι μὲν ἀπροσδιόριστοι, ἄλλαι δὲ τῶν καθεκάστα, τὰ αὐτὰ κἂν τοῖς κατηγορικοῖς προβλήμασιν ἔξεστι θεωρεῖν¹⁶. ¹²τοῦτο γὰρ μόνον τῆς προτάσεως διενήνοχεν, ὅτι ἢ μὲν πρότασις ἢ ἀπλῶς προσενεχθεῖσα ἢ καὶ τι ἀποδεικνύσα λόγος ἐστὶ ψευδὴς ἢ ἀληθὴς δηλῶν. τὸ δὲ πρόβλημα, καίπερ λόγος ὄν, ἐστὶν ὁμῶς πρότασις ἀμφισβητήσιμος. προσκειμένης τοίνυν τῆς περὶ πρότασιν ἀμφιβολίας θεωρουμένης ταυτὰ δεῖ πάντα κἂν τῷ προβλήματος λόγῳ μεθοδεύειν. ¹³τοῦ δὲ προβλήματος δύο μέρη ἐστίν: ¹⁴ἐν τὸ παρὰ τῶν διαλεκτικῶν καλούμενον θέσις, ὃ δηλονότι περὶ ψιλοῦ τοῦ πράγματος ζητεῖ καὶ διαλέγεται ἄνευ τῶν λοιπῶν περιστάσεων, οἷα παρὰ τῶν διαλεκτικῶν μάλιστα ἐν ταῖς διαλέξεσι λαμβάνεται: «ἀρά γε ἢ ἡδονὴ ἄκρον ἀγαθόν;», «ἀρά γε δεῖ γυναῖκα ἀγεσθαι;». ¹⁵ἕτερόν ἐστι τὸ παρ' Ἑλλήσι καλούμενον ὑπόθεσις, τουτέστι πρόβλημα προσώποις, χρόνοις, ἔργοις καὶ ταῖς λοιπαῖς περιστάσεσιν ἐνεπιλούμενον· οἷον «ἀρά γε ὁ Κικέρων δικαίως ἐπ' ἐκκλησίας κατασφάττεται ἐν ἀμφιβόλῳ καιρῷ τῆς πολιτείας, ὅτι ἐπ' ὄψεσι τοῦ Ῥωμαίων δήμου πολίτας ἀνεῖλε Ῥωμαίους;». ¹⁶τούτων δὲ τῶν δύο μερῶν τοῦ προβλήματος ἀναγκαῖον ἄλλας ὑποδιαίρέσεις εἶναι καὶ τὴν μὲν θέσιν φιλοσόφων εἶναι, τὴν δὲ ὑπόθεσιν ῥήτορσιν ἀπονενεμείσθαι. ¹⁷καὶ τῆς μὲν ὑποθέσεως τὴν διαίρεσιν μετὰ ταῦτα παρέξομαι. ¹⁸νῦν δὲ περὶ τῆς διαίρέσεως τῆς θέσεως ἐπέξειμι. διαιρεῖται τοίνυν εἰς εἶδη τέτταρα. ἐν παντὶ γὰρ προβλήματι διαλεκτικῷ κατηγορικῷ ζητεῖται εἰ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον συμπλέκεται. ¹⁹ἐπειδ' ἂν δὲ ἐνυπάρχειν τινὶ ὑποτίθεται, τότε ἢ μείζον ἐστὶ τοῦ καθ' οὐ κατηγορεῖται καὶ φυσικῶς ἐνυπάρχειν

15. τὸ V 16. θεωρεῖν V¹

Cydon. I 5 19-32

νοεῖται ἢ μείζον μὲν ἔσται, οὐκ ἐν τῷ τῆς οὐσίας δὲ λόγῳ, ἢ ἔσται ἴσον καὶ οὐσιωδῶς κατηγορηθήσεται ἢ ἔσται μὲν ἴσον, ἥκιστα δὲ τῆς οὐσίας τοῦ ὑποκειμένου συνεκτικόν. ²⁰τὸ γὰρ τὸ ἔλαττον τοῦ μείζονος κατηγορηθῆναι ἀδύνατον γενέσθαι. ²¹καὶ εἰ μὲν τοιοῦτον εἶη τὸ ἐν τῷ προβλήματι προτεινόμενον, ὡς μείζον εἶναι τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ 5 κατηγορεῖσθαι, ἔσται γένος· τὸ γὰρ γένος μείζόν ἐστι τοῦ καθ' οὐ κατηγορεῖται καὶ κατὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ λέγεται, ὡς «τὸ ζῶον τοῦ ἀνθρώπου». ²²εἰ δὲ μείζον μὲν εἶη τοῦ ὑποκειμένου, τῆς δὲ οὐσίας αὐτοῦ οὐ κατηγορεῖται, ἔσται συμβεβηκός, ὡς «τὸ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ». ²³εἰ δ' ἴσον μὲν εἶη, οὐσιωδῶς δὲ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορεῖται, ἔσται ὄρος¹⁷, ὡς 10 «τὸ ζῶον λογικὸν θνητὸν¹⁸ τῶν ἀνθρώπων¹⁹· τοῦτο γὰρ καὶ ἀντιστρέφει καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ὑποκειμένου, ἥτοι «τοῦ ἀνθρώπου», δείκνυσιν. ²⁴εἰ δ' ἴσον μὲν εἶη, τῆς δὲ οὐσίας τοῦ ὑποκειμένου χωρὶς, ἔσται ἴδιον, ὡς «τὸ γελαστικὸν τῷ ἀνθρώπῳ». ²⁵ὥστε διαλεκτικὰ προβλήματα ἀπλᾶ ἢ ἐκ τοῦ γένους ἢ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἢ ἐκ τοῦ ὄρου ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου γίνονται. 15 ²⁶δύνανται δὲ γίνεσθαι καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς· ζητεῖται γὰρ «εἰ τὰ οὐράνια σώματα λογικά» καὶ μὲν δὴ καὶ «περὶ τυράννων καὶ βασιλέων» ἄμιλλα γίνεται, «εἰ ἢ αὐτὴ ἀμφοτέρων διαφορὰ, ἐφόσον ὁ μὲν νόμοις ἀναιρεῖται τὴν προστασίαν, ὁ δὲ δεσποτεία βιαίῳ τὸν δῆμον πιέζει». ²⁷ἀλλὰ τοσοῦτόν²⁰ ἐστὶ περὶ διαφορᾶς ζητεῖν, ὅσον περὶ γένους. ²⁸ἢ γὰρ ποιητικὴ 20 ἐστὶ ἢ διαφορὰ ἢ διαιρετικὴ. ἀλλ' εἰ ποιητικὴ, γένους ἐνίοτε τόπον ἔχει, ὡς «τὸ λογικὸν ἐνυπάρχον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς οὐρανίοις σώμασιν, εἰ λόγῳ βιοῦσιν»· εἰ δὲ διαιρετικὴ, ὡς εἶδος θεωρεῖται· πᾶν γὰρ εἶδος μετὰ διαφορᾶς διαιρετικῆς ἐστίν. ²⁹εἰ τοίνυν ἢ²¹ διαφορὰ νῦν μὲν γένους χῶραν, νῦν δὲ εἶδους ἔχει, οὐχ οἷόν τε ἀμφιβάλλειν, ἠνίκα περὶ αὐτῆς ζητεῖται, 25 περὶ γένους τὴν ζήτησιν ὑπάρχειν. ³⁰ἐνδέχεται δὲ ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ περὶ συγκρίσεως τὴν ἀμφισβήτησιν γίνεσθαι, ὥσπερ ἐπειδ' ἂν ἀμφισβητῆται: «πότερον, ἢ ἀνδρεῖα κρείττων²² τῆς δικαιοσύνης;». τοῦτο δὲ τὸ πρόβλημα ἐν τοῖς ἐκ συμβεβηκότος ἀναγκαίως κείσθω· ἐν γὰρ ταῖς συγκρίσεσιν οὐδέν, εἰ μὴ τὸ συμβεβηκός, πίπτει· τοῦτο γὰρ μόνον ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον 30 καὶ ἥττον. ³¹ἔτι δυνατὸν περὶ ταυτοῦ τὸν ἀγῶνα γίνεσθαι, οἷον «εἰ ταυτόν ἐστὶν ὠφέλιμον καὶ πρέπον». ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῷ περὶ ὄρου συνταττέσθω προβλήματι· ὦν γὰρ ὁ ὄρος ἐστὶν ὁ αὐτός, καὶ αὐτὰ ἐστὶ ταυτά, ὦν δὲ ὁ τῆς οὐσίας λόγος ἕτερος, καὶ αὐτὰ εἰσὶν ἕτερα. ³²τοῦ ἀπλοῦ τοίνυν

17. ὄρος V* 18. θνητὸν V¹ 19. ἀνθρώπῳ V 20. τοιοῦτον V* 21. εἰ V
22. κρείττον V

Cydon. I 5 32-7 5.

- 134' *διαλεκτικοῦ προβλήματος εἶδη* || τέτταρα ὁρθῶς λέγεται εἶναι, περὶ ὧν ἀποχρώντως εἴρηται. ³³νῦν δὲ περὶ τῶν ὑποθετικῶν προβλημάτων πραγματευτέον ἐστί, ὧν τὰ μὲν συνέστηκεν ἐκ δύο καταφατικῶν, τὰ δὲ ἐκ δύο ἀποφατικῶν, τὰ δὲ ἐκ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, τὰ δὲ ἐξ ἀποφάσεως καὶ καταφάσεως. ³⁴εἰ τοίνυν ἐκ δύο καταφάσεων ἢ ὑποθετικῆ 5
 πρότασις συνέστηκε, ζητεῖται ἂν ἢ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔπηται· εἰ δὲ ἐκ δύο ἀποφάσεων ἢ πρότασις συνέζευκται, ἐν ἀμφισβητήσει ἐστὶν ἂν ἢ ἀπόφασις τῇ ἀποφάσει συνέπηται· εἰ δὲ ἐκ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ἐξ²³ ἀποφάσεως καὶ καταφάσεως ἤρμυσται, τοῦτ' ἀμφιβάλλεται, εἰ τῇ καταφάσει ἢ ἀπόφασις ἢ τῇ ἀποφάσει ἢ κατάφασις ἀκολουθεῖ. ³⁵καὶ 10
 πρῶτόν γε τούτου τοῦ προβλήματος τὴν διαίρεσιν ποιητέον, ἐν ᾧ ζητεῖται εἰ τῇ καταφάσει ἢ κατάφασις ἀκολουθεῖ, ἢ τὴν τῶν κατηγορικῶν προτάσεων διαίρεσιν οὐκ ἐκφεύγει· καὶ²⁴ γὰρ διὰ τῶν ἀποφάσεων ἀναγκαῖόν τι δεικνῦναι τοὺς ἀνασκευάζοντας²⁵. ³⁴καὶ περὶ μὲν προβλήματος ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ἤτοι πραγματεῖαν ἄλις εἴρηται. 15
- VI 6** ¹Συμπέρασμα²⁶ δέ ἐστι πρότασις ἐπιχειρήμασιν ἀποδεδειγμένη, περὶ οὗ ταυτὰ σχεδὸν δυνάμεθα λέγειν, ἃ καὶ περὶ προτάσεως. ²ἄπερ οὖν καὶ ἀνωτέρω ἀκριβῶς τετεχνολόγηται, διὸ καὶ καθεξῆς περὶ ἐπιχειρήματος πραγματευτέον δοκεῖ.
- VII 7** ¹Ἐπιχειρήμα²⁷ ἐστὶ λόγος ἀμφιβόλῳ πράγματι πίστιν ἐμποιῶν. 20
²τοῦτον δὲ τὸν λόγον γνωριμώτερον εἶναι δεῖ τοῦ προβλήματος· εἰ γὰρ διὰ τῶν ἐγνωσμένων τὰ ἄγνωστα ἀποδείκνυνται, τὸ δ' ἐπιχείρημα πρᾶγμα ἀμφισβητήσιμον ἀποδείκνυσιν, ἀνάγκη εἰς πίστιν τοῦ προβλήματος ἐπιφερόμενον γνωριμώτερον αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ὑπάρχειν. ³πάντων δὲ τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ μὲν εἰσιν ἔνδοξα καὶ ἀναγκαῖα, ἄλλα ἔνδοξα μὲν, 25
 οὐκ ἀναγκαῖα δέ, ἄλλα δὲ ἀναγκαῖα μὲν, οὐ μὴν ἔνδοξα, ἄλλα δὲ οὔτε ἀναγκαῖα οὔτε ἔνδοξα. ⁴ἔνδοξον δέ ἐστιν, ὃ δοκεῖ πᾶσι ἢ τοῖς πλείοσιν ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ τοῖς πᾶσι ἢ τοῖς πλείοσιν ἢ τοῖς μᾶλλον γνωρίμοις καὶ διαφέρουσιν ἢ ἐκάστῳ τῶν τέχνην τινὰ μετιόντων ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ὡς περὶ ἰατρικῆς τῷ ἰατρῷ καὶ τῷ κυβερνήτῃ περὶ τῶν²⁸ κατὰ τὴν 30
 κυβερνητικὴν καὶ παρὰ ταῦτα τὸ δοκοῦν τῷ μεθ' οὗ οἱ λόγοι γίνονται ἢ τῷ κρίνοντι, ἐν ᾧ οὐδὲν διαφέρει εἰ ψευδὲς ἢ ἀληθὲς εἴη τὸ ἐπιχείρημα, ἅτινα μόνον ὁμοιότητα ἔχει ἀληθοῦς. ⁵ἀναγκαῖον δέ ἐστι τὸ ἔχον ὡς

23. ἐκ V* 24. καὶ bis scripsit V. 25. Textus latini pars I 5,36-53 non est Graece translatus. 26. *υμπέρασμα V 27. *πιχειρήμα V 28. τὰ V*

Cydon. I 7 5-16

λέγεται καὶ ἄλλως εἶναι μὴ δυνάμενον. ἔνδοξον μὲν οὖν καὶ ἀναγκαῖον
 ἐστίν, ὡς τόδε: «εἰ τῷ τι προστίθεται, τὸ ὅλον μείζον ἀποτελεῖ». οὐδὲ γὰρ
 διαφωνεῖ τις ἀπὸ ταύτης τῆς προτάσεως καὶ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον ἐστίν.
 ἔνδοξα δὲ καὶ οὐκ ἀναγκαῖα εἰσιν, οἷς ῥαδίως μὲν ὁ τοῦ ἀκροατοῦ νοῦς
 προσάγεται, ἰσχυρὸν δὲ ἀληθείας οὐκ ἔχει, ὡς τόδε: «εἰ μήτηρ ἐστίν, ἀγαπᾷ» 5
 ἀναγκαῖα δὲ καὶ οὐκ ἔνδοξα εἰσιν, ἃ ἀνάγκη μὲν οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται,
 ἀλλ' οὐ ῥαδίως ὁ ἀκροατὴς συντίθεται, ὡς ἂν εἴ τις λέγοι «τῇ ἀντιφράζει
 τοῦ σεληναίου σώματος τὴν τοῦ ἡλίου ἐκβαίνειν ἔκλειψιν²⁹». οὐτε δὲ
 ἀναγκαῖα οὐτε ἔνδοξα εἰσιν, ὅσα μῆτε ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων δόξῃ
 συνέστηκε μῆτε ἐν τῇ ἀληθείᾳ αὐτῇ, ὡς τὸ «ἔχειν, ἃ μὴ ἀποβέβληκε, τὸν 10
 Διογένην κέρατα, ἐφόσον ἕκαστος³⁰ ἔχει, ὃ μὴ ἀποβέβληκεν». ἃ δὲ οὐδὲ
 ἐπιχειρήματα δύναται λέγεσθαι· ἐπιχείρημα γὰρ ἐστὶ τὸ ἀμφιβόλῳ
 πράγματι πίστιν ἐμποιοῦν. ¹⁰ἐκ δὲ τούτων οὐδεμία πίστις ἐστίν, ἃ μῆτε ἐν
 δόξῃ μῆτε ἐν ἀληθείᾳ συνέστηκε. ¹¹δυνατὸν δὲ λέγεσθαι μὴδὲ ἐκεῖνα εἶναι
 ἐπιχειρήματα, ἃ, εἰ καὶ ἔστιν ἀναγκαῖα, ἥκιστα μέντοι τοῖς ἀκροαταῖς 15
 δοκιμάζονται. εἰ γὰρ ἀμφιβόλου πράγματός ἐστι πίστις, δεῖ πειστικὴν³¹
 134' ἔχειν δύναμιν πρὸς τὴν τοῦ ἀκροατοῦ ψυχὴν³², || ὡς καὶ τὸ συμπέρασμα, ὃ
 μήπω δοξάζει, δύνασθαι προστιθέναι. ¹²εἰ γὰρ τὰ ἀναγκαῖα μὲν, μὴ ἔνδοξα
 δέ, οὐ δοκιμάζει ὁ κρίνων, ἀνάγκη μὴδὲ ἐκεῖνα δοκιμάζειν, ὅσα ἐκ
 τοιούτων λογισμῶν συμπεραίνονται. ἐκ τοῦ τοιούτου τοίνυν λόγου συμβαί- 20
 νει μὴ εἶναι ἐπιχειρήματα. ¹³ἀλλ' οὐχ οὕτως ἢ τε ἐρμηνεία τοῦ ἐνδόξου οὐκ
 ὀρθὴν ἔννοιαν περιέχει. ταῦτα γὰρ εἰσιν ἔνδοξα, οἷς ἐθελοντὶ καὶ ἀπὸ
 ταυτομάτου συναίνεσις γίνεται, ὡς δηλονότι εὐθὺς ἀκουσθέντα δοκιμάζε-
 σθαι. ¹⁴τὰ δὲ ἀναγκαῖα ὄντα καὶ μὴ ἔνδοξα ἄλλοις ἐνδόξοις καὶ ἀναγκαῖοις
 ἐπιχειρήμασιν ἀποδείκνυται γνωσθέντα τε καὶ πιστευθέντα πρὸς ἑτέρου 25
 πίστιν ἡράγματος ἐπιφέρονται, ὡς ἐν τοῖς θεωρήμασιν πᾶσι τοῖς ἐν
 γεωμετρίᾳ θεωρουμένοις. τὰ γὰρ ἐκεῖ προτεινόμενα οὐκ εἰσὶ τοιαῦτα, ὡς
 τούτοις αὐτομάτως τὸν νοῦν τοῦ ἀκροατοῦ συντίθεσθαι, ἀλλ' ὅτι
 ἀποδείκνυνται ἄλλοις ἐπιχειρήμασι, καὶ αὐτὰ ἐπιστηθέντα καὶ γνωσθέντα
 ἄλλων θεωρημάτων ἐπιχειρήματα λέγονται. ¹⁵ὅσα τοίνυν μὴ ἔνδοξα ἐστὶ 30
 καθ' αὐτά, ἀναγκαῖα δέ, οἷς μὲν ἀκροαταῖς μήπω ἀποδεδειγμένα τυγχάνει,
 πρὸς τό τι ἄλλο ἀποδεικνῶναι ἐπιχειρήματα εἶναι οὐ δύναται· οἱ δὲ πίστιν
 εἰληφότες τῶν προτέρων λόγων αὐτῶν, ὧν μὴ ἐπίστευον, δύναται τούτοις
 πρὸς ἐπιχείρησιν χρῆσθαι ἐν τοῖς ἀμφισβητησίμοις. ¹⁶ἐπεὶ δὲ τέτταρές

29. ἔκλειψιν V 30. ἕκαστος V¹ 31. πιστικὴν V 32. ψυχὴν V^{ms}

Cydon. I 7 16-25

εἰσιν εὐπορίαί πάσης λογικῆς μεθόδου, ῥητέον τίς τε εἴη ἐκάστη καὶ τίσιν
 ἐπιχειρήμασιν κέχρηται, ὥστε ἐναργῶς φανῆναι τίνι μάλιστα ἐπιστήμη ἢ
 τῶν τόπων καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἀφθονία παρεσκευάσται. ¹⁷τέτταρες
 τοίνυν εὐπορίαί εἰσὶ, καθ' ἃς πᾶς λόγος ἀποφαντικός ὑπόκειται ὡσπερ
 5 τισὶ τεχνίταις τῶ διαλεκτικῶ καὶ τῶ ῥήτορι καὶ τῶ φιλοσόφῳ καὶ τῶ
 σοφιστῇ. ¹⁸ὧν ὁ μὲν διαλεκτικός καὶ ὁ ῥήτωρ ἐν τῇ κοινῇ τῶν
 ἐπιχειρημάτων ὕλη στρέφεται ἀμφοτέροι γάρ, εἴτε εἰσὶν ἀναγκαῖα εἴτε καὶ
 μὴ τὰ ἐπιχειρήματα, ἐνδοξα μέντοι, μετῴσι. τούτοις τοίνυν ταῦτα τὰ εἶδη
 τῶν ἐπιχειρημάτων δουλεύει, ἃ ἔστι τὸ ἐνδοξον καὶ τὸ ἀναγκαῖον. ¹⁹ὁ δὲ
 φιλόσοφος καὶ ἀποδεικτικός περὶ μόνης τῆς ἀληθείας πραγματεύεται. διὸ
 10 καί, εἴτε εἰσὶν ἐνδοξα εἴτε καὶ μὴ, οὐδὲν αὐτῶ διαφέρει, ἂν μόνον ὡσιν
 ἀναγκαῖα. οὗτός τε τούτοις χρῆται τοῖς δυσὶν εἶδεσι τοῦ ἐπιχειρήματος, ἃ
 ἔστι τὸ ἐνδοξον καὶ ἀναγκαῖον καὶ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἐνδοξον. δῆλον
 τοίνυν, ἐν ᾧ ὁ φιλόσοφος τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ
 θεωρία διέστηκε· τῶ μὲν γὰρ ἢ δόξα, τῶ δὲ ἢ ἀλήθεια ὑπόθεσις
 15 καθέστηκε. ²⁰τὸ τέταρτον³³ δὲ εἶδος τοῦ ἐπιχειρήματος, ὃ μὴδὲ ἐπιχειρή-
 μα ὀρθῶς καλεῖσθαι ἐν τοῖς ἄνω δεδείχαμεν, τοῖς σοφισταῖς μόνοις
 ἐξήρηται. ²¹ὁ σκοπὸς δὲ τῶν τόπων ἔστι τῶν εὐκρίτων ἀληθῆσιν
 ἐπιχειρημάτων ἀφθονίαν δεικνῦναι. ²²ἀποδοθέντων τοίνυν τῶν τόπων, ἐξ
 ὧν ἐνδοξα ἐπιχειρήματα γίνεται, ἀνάγκη περιττὴν καὶ ἀφθονον ὕλην τοῦ
 20 διαλέγεσθαι χορηγεῖσθαι. ²³ἀλλ' ἐπεὶ, καθ' ἃ προεῖρηται, τῶν ἐνδόξων
 ἐπιχειρημάτων ἐνία ἔστιν ἀναγκαῖα, ἃ καὶ τόποι ἐνδόξων ἐπιχειρημάτων
 λέγονται, προσήκει καὶ τοὺς τῶν ἀναγκαίων τόπους διελθεῖν. ²⁴ὧ γίνεταί,
 ὡς τοῖς μὲν ῥήτορσι καὶ τοῖς διαλεκτικοῖς προηγουμένως τὴν εὐπορίαν
 25 παρασκευάζεσθαι, ἐν δευτέρᾳ δὲ χώρα τοῖς φιλοσόφοις. ἐν μὲν γὰρ τῇ
 πάντων τῶν ἐνδόξων ζητήσει οἱ διαλεκτικοὶ καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιρρώνονται,
 ἐν δὲ τῇ τῶν ἐνδόξων ὁμοῦ καὶ ἀναγκαίων διδασκαλίᾳ τῇ τῶν φιλοσόφων
 ἀποδείξει εὐπορία παρέχεται. οὐ μόνον τοίνυν ὁ διαλεκτικός καὶ ὁ ῥήτωρ,
 ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποδεικτικός καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐπιχειρήσεως ἐργάτης ἔχει τὸ
 30 τῶν³⁴ τόπων ἐκτεθέντων εὐρίσκειν δύνασθαι κοινῇ τοὺς τῶν ἐνδόξων
 ἐπιχειρημάτων τόπους τὰς τε τῶν ἀναγκαίων ἀρχάς, ἐφόσον ἐν τῇ
 προκεχειρισμένῃ διδασκαλίᾳ περιέχονται. ²⁵κατ' ³⁵ἐκεῖνα μέντοι τὰ
 ἐπιχειρήματα, ἃ ἀναγκαῖα μὲν τυγχάνει ὄντα, οὐκ ἐνδοξα δέ, ἐκεῖνο δὲ τὸ
 τελευταῖον γένος, τὸ μῆτε ἐνδοξον δηλαδὴ μῆτε ἀναγκαῖον, διώρισται τῆς

29. ἐκλήψιν V 30. ἕκαστος V¹ 31. πιστικὴν V 32. ψυχὴν V^{m*}
 33. τέταρτον V 34. τὸν V* 35. καὶ an corrigendum?

Cydon. I 7 25-II 2 2

135' θεωρίας τοῦ προκειμένου ἔργου, εἰ μὴ ὅτι ἐνίοτε οἱ σοφιστικοὶ τόποι
 γυμνασίας χάριν τοῖς μανθάνουσιν ἐφείνται. ²⁶ἐπεὶ τοίνυν τῶν τόπων ἢ
 ὠφέλεια ὁμοῦ καὶ ὁ σκοπὸς ἀποπέφανται (τούτοις γὰρ καὶ ἡ τοῦ λέγειν
 εὐπορία καὶ ἡ τῆς ἀληθείας ἔχνευσις αὖξεται, ὃ μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς καὶ
 τοῖς ῥήτορσιν ἢ τῶν τόπων ἀπόδοσις βοηθεῖ, λόγων ἀφθονίαν διὰ τῆς 5
 εὐρέσεως παρέχεται, ὃ³⁶ δὲ ἢ τῶν ἀναγκαίων τόπων διδασκαλία τοῖς
 φιλοσόφοις παραδίδωσι, ὁδὸν ἀμηγέπη³⁷ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὑποφαίνει),
²⁷διατοῦτο μᾶλλον ταύτην μετιτέον καὶ πολυπραγμονητέον τὴν ἐπιστήμην,
 ὅση δύναμις, ἥτις εἰς γνῶσιν ἀναληφθεῖσα χρήσει καὶ γυμνασία βεβαιωθή-
 σεται. μέγα γὰρ τι ἢ³⁸ τῶν τόπων ἐπαγγέλλεται θεωρία, ὁδοῦς ζωῆς 10
 δηλονότι· οἱ γὰρ ἀτελεῖς³⁹ παντάπασιν τοῦ τοιοῦδε λόγου εὐφυῖα μόνη
 διαλέγονται οὐδὲ ἴσασιν πόσον διὰ τῆς ταύτης θεωρίας περιγίγνεται, ἥτις
 εἰς τέχνην ἀναλύει τὴν περὶ τάληθες δύνάμιν τῆς φύσεως. ²⁸εἶεν μὲν δὴ.
 περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων τεχνολογητέον.

(BIBLION ΔΕΥΤΕΡΟΝ)⁴⁰

VIII 1 ¹Ταῦτα⁴¹ μὲν τὰ διασαφηθέντα ἐν τῇ τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου ὑφ᾽ ἐνίοις 15
 ἤττον πεπαιδευμένοις περιττὰ τρόπῳ τινὶ καὶ οἶον ἐφορκὰ δόξειεν ἄν. ²καὶ
 γὰρ ἀναγνόντες τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου «περὶ διαφορᾶς τόπων» οὖσαν⁴²
 κατόπιν ποιούμενοι τοὺς τῆς τοιαύτης διδασκαλίας βαθμοὺς πρὸς τὸ τοῦ
 πονήματος πέρας παραχρῆμα ἐπέιγονται. ³ἐμοὶ δὲ δὴ πως ἀναγκαῖον δοκεῖ 20
 πᾶν, ὃ, εἰ μὴ προεγνωσμένον εἶη, πρὸς τὰ περαιτέρω ἢ τοῦ μανθάνοντος
 ψυχῇ⁴³ ἐφικέσθαι οὐ δύναται αὐτοῖ τε οἱ νῦν πᾶσαν τοῦ προτέρου βιβλίου
 τὴν διάλεξιν περιττὴν ἠγούμενοι, εἰ πάντα ἀναγνοῖεν καὶ τὴν ὑφ᾽ ἡν τοῦ
 ἔργου λόγῳ ἐποπτεύσειαν⁴⁴, παύσαιντ' ἂν περιττὸν ὀνομάζοντες, ὅπερ
 ἀναγκαῖως ἐν τῷ τοῦ πονήματος μέρει καθιδρυθὲν συνεωράκασιν. ⁴ἀλλὰ 25
 τῶν μὲν προσιμίων ἄλις. ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς προεκτεθεισῖν περὶ προτάσεως,
 προβλήματος, συμπεράσματος, ἐπιχειρήματος ἀποχρώντως⁴⁵ διειλέγμεθα,
 νῦν περὶ ἐπιχειρήσεως τὴν πραγματεῖαν ποιησώμεθα.

2 ¹Ἔστι τοίνυν ἐπιχείρησις ἐπιχειρήματος κατὰ τάξιν ἕκθεσις. ²ταύτης

36. εἰ V* 37. ἀμηγέπη V 38. ἢ V¹ 39. ἀτελής V* 40. Initiū libri secundi
 testimonium nullum adhibet V. 41. *αῦτα V 42. οὖσαν V¹ 43. ψυχῇ V*
 44. ἐποπτεύσειεν V 45. ἀποχρόντως V

Cydon. II 2 2-11

δὲ εἶδη δύο ἐστόν, ἐν μὲν ὁ συλλογισμὸς, ἕτερον δὲ ὁ ἐπαγωγή καλεῖται.
³συλλογισμὸς δὲ ἐστὶ λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν καὶ συγχωρηθέντων
ἕτερόν τι διὰ τῶν συγχωρηθέντων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀποβαίνειν. ⁴τοῦ δὲ
ἄρου τούτου τὸν λόγον τὸ δεύτερον βιβλίον, ἐν οἷς διδασκαλίαν
συνεγραψάμεθα εἰς τοὺς κατηγορικοὺς συλλογισμοὺς, τελείως περιέχει. 5
⁵διὰ μέντοι γε τὴν τοῦ παρακολουθεῖν εὐκολίαν παραδείγματι τὸ ῥηθὲν διὰ
βραχέος σαφηνίσομεν. ἔστω γὰρ συλλογισμὸς ὁδε: «πᾶς ἄνθρωπος ζῶν·
πᾶν δὲ ζῶν οὐσία· πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐσία». ⁶ὅλος τοίνυν οὗτος ὁ λόγος
ἐστὶν ἐν τισὶ κειμένοις καὶ συγχωρηθεῖσιν, ἦττον ταῖς δύο προτάσεσιν,
αὗται δὲ εἰσὶν ἡ «πᾶς ἄνθρωπος ζῶν» καὶ ἡ «πᾶν ζῶν οὐσία», διὰ 10
τούτων τε δοθέντων γίνεται τι, δηλονότι τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἐστί: «πᾶς
ἄρα ἄνθρωπος οὐσία». διὰ γὰρ τῶν προτάσεων ἀναγκαῖων οὐσῶν ἡ
ἐπακολούθησις τοῦ συμπεράσματος ἀναγκαίως ἐπιφέρεται. προτάσεις δὲ
εἰσὶν ἡ «πᾶς ἄνθρωπος ζῶν» καὶ ἡ «πᾶν ζῶν οὐσία», ἐξ ὧν γίνεται τι
ἄλλο παρ' αὐτὰ τὰ συγχωρηθέντα· συμπεραίνεται γάρ: «πᾶς ἄρα ἄνθρωπος 15
οὐσία ἐστίν», ὃ πόρρω διάφορόν ἐστιν ἀπὸ τε τῆς λεγούσης προτάσεως:
«πᾶς ἄνθρωπος ζῶν» ἀπὸ τε τῆς λεγούσης: «πᾶν ζῶν οὐσία». ⁷τῶν
συλλογισμῶν δὲ οἱ μὲν εἰσὶν κατηγορικοί, οἱ δὲ ὑποθετικοί. ⁸καὶ
κατηγορικοὶ μὲν οἱ ἐκ κατηγορικῶν πασῶν τῶν προτάσεων συμπλεκόμε-
νοι, ὡσπερ ὃν ὑποδείγματος χάριν ἀνωτέρω ἐπεσημνήσαμεν· ἐκ γὰρ 20
κατηγορικῶν πασῶν τῶν προτάσεων συμπλέκεται. ⁹ὑποθετικοὶ δὲ εἰσὶν,
ὧν αἱ προτάσεις συνδέσμων συμπλέκονται, οἷον «εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν·
ἐστὶ δὲ ἡμέρα· φῶς ἄρα ἐστίν»· ἡ γὰρ πρώτη πρότασις σύνδεσμον περιέχει,
τὸν «εἰ». ταύτην δὲ τὴν πρότασιν καὶ οὕτω φασί: «φῶς ἐστίν, εἰ ἡμέρα
ἐστί». διὸ καὶ οὗτος ὁ συλλογισμὸς ὑποθετικὸς καλεῖται. ¹⁰ἐπαγωγή δὲ 25
ἐστὶ λόγος, δι' οὗ γίνεται ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἐπὶ τὰ καθόλου πρόοδος
τουτονι τὸν τρόπον: «εἰ ἐν τῇ προστασίᾳ τῶν νεῶν οὐ κλῆρος, ἀλλὰ τέχνη
τοὺς κυβερνήτας χειροτονεῖ, εἰ ἐν τῇ τῶν ἵππων ἐπιστάσι οὐ τύχη
κλήρου, ἀλλὰ τέχνης περιδεξιότητι οἱ ἡνίοχοι παρεκλέγονται, εἰ ἐν τῇ τῶν
δημοσίων διοικήσει οὐ κλῆρος τὸν ἄρχοντα ποιεῖ, ἀλλ' ἐμπειρία τοῦ κατὰ 30
135' || τρόπον πάντα τίθεσθαι», ἔχει δ' ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἂν τις
συνειληχῶς⁴⁶ εἴποι, εἰ ταῦτα τοίνυν οὕτως ἔχει, ἐπιφέρεται: «καὶ ἐν παντὶ
ἄρα πράγματι, ὅπερ ἂν τις ἰθύνεσθαι καὶ διοικεῖσθαι ὀρθῶς βούλεται, οὐ
κλήρω, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τέχνης τὸν προστησόμενον αἰρετέον». ¹¹ὁρᾶς πῶς

Cydon. Π 2 11-19

διὰ τῶν καθέκαστον πραγμάτων ἐπὶ τὸ καθόλου τῶν κατασκευαζομένων ἢ
ἐφοδος γίνεται· μετὰ γὰρ τὸ συναγαγεῖν «μὴ κλήρω, ἀλλὰ τέχνη τὴν ναῦν,
τὸ ἄρμα, τὰ δημόσια ἰθύνεσθαι δεῖν», ὡς ἂν εἰ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς οὕτως
ἔχοι, τὸ καθόλου συνεπέρανε τῷδε τῷ τρόπῳ: «καὶ ἐν πᾶσιν ἄρα τοῖς
πράγμασιν οὐ κλήρω αἰρεθέντα τὸν ἄρχοντα, ἀλλὰ τέχνη προβάλλεσθαι 5
χρή». ¹²πολλάκις δὲ ἡ σύνοδος τῶν πολλῶν μερικῶν ἄλλο τι μερικὸν
ἀποδείκνυσιν, ὡς εἴ τις φαίη: «εἰ μήτε ταῖς ναυσὶ μήτε τοῖς ἄρμασι μήτε
τοῖς ἀγροῖς λαγχάνειν δεῖ περὶ τῶν προστησομένων, οὐδὲ τοὺς τῶν
δημοσίων ἄρα διοικητὰς κλήρω αἰρετέον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης
μάλιστα». ¹³ὁ δὲ ἐπιχειρήσεως μάλιστα γένος εἶωθεν εἶναι ἔνδοξον, εἰ καὶ 10
μὴ ἴσῃν ἔχει τῷ συλλογισμῷ τὴν ἰσχύν. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἀπὸ τῶν
καθόλου ἐπὶ τὰ καθέκαστον πρόεισι· διὸ καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ, εἰ ἀληθέσι
προτάσεσι συμπλέκεται, στερρὰ καὶ ἀήττητος ἀλήθεια. ¹⁴ἡ δὲ ἐπαγωγή
ἔστι μὲν μάλιστα ἔνδοξος ἐνίοτε, μέντοι γε τῆς ἀληθείας ἀπολιμπάνεται,
ὡς ἐν τῷδε τῷ ζητήματι: «ὁ εἰδὼς ἄδειν ψδός ἐστι καὶ ὁ παλαίειν 15
παλαιστῆς καὶ ὁ οἰκοδομεῖν οἰκοδόμος». ὧν δὲ πολλῶν τῷ ὁμοίῳ λόγῳ
ἐπισωρευθέντων ἐπάγεσθαι δύναται: «καὶ ὁ⁴⁷ τὸ κακὸν ἄρα εἰδὼς κακός
ἐστι»· τοῦτο δὲ οὐ προχωρεῖ. ¹⁵ἡ γὰρ τοῦ κακοῦ γνώσις οὐδὲ τῷ ἀγαθῷ
δύναται ἀπειναι· ἡ γὰρ ἀρετὴ ἐρώσα ἑαυτῆς περιορᾷ τὰ ἐναντίως ἔχοντα
πρὸς αὐτὴν οὕτε μὴν φυλάξασθαι ἀπὸ τοῦ κακοῦ δύναται, εἰ μὴ 20
προγινωσκομένου. ¹⁶τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν οἴονεὶ ἀρχαῖς καὶ γένεσιν τοῦ
ἐπιχειρεῖν δύο τινὲς ἄλλοι τρόποι ἐπιχειρήσεως προσεπιννοῦνται: ὧν ὁ μὲν
εἰς ἀπὸ τοῦ συλλογισμοῦ, ὁ δ' ἕτερος ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς ἔλκει τὴν ἐφοδον·
οὐ μὴν ἢ οὗτός ἐστι πλήρης συλλογισμὸς ἢ ὁ λοιπὸς ἐπαγωγή. ταῦτα δὲ
ἐστι τὸ ἐνθύμημα καὶ τὸ παράδειγμα. ¹⁷τὸ γὰρ ἐνθύμημά ἐστι συλλογισμὸς 25
ἀτελής, ἤτουν λόγος, ἐν ᾧ μὴ πασῶν πρότερον τῶν προτάσεων
ὑποτεθεισῶν ἠπειγμένον ἐπάγεται τὸ συμπέρασμα, ὥσπερ ἂν εἴ τις τόνδε
λέγοι τὸν τρόπον: «ὁ ἄνθρωπος ζῶν ἐστιν, οὐσία ἄρα». παραλείπει γὰρ
τὴν ἑτέραν πρότασιν, ἢ προτίθεται «πᾶν ζῶον οὐσίαν εἶναι». ¹⁸ὅτι μὲν οὖν
τὸ ἐνθύμημα ἀπὸ τῶν καθόλου ἐπὶ τὴν τῶν καθέκαστα ἀπόδειξιν πρόεισι, 30
ὡσανεὶ ὁμοίον ἐστι τῷ συλλογισμῷ· ὅτι δὲ οὐ πάσαις ταῖς οἰκείαις τῷ
συλλογισμῷ προτάσεσι χρῆται, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν συλλογισμὸν λόγου
δίσταται καὶ διατοῦτο ἀτελής ὠνόμασται συλλογισμὸς. ¹⁹τό⁴⁸ τε παρά-
δειγμα δι' ὁμοίου λόγου συνάπτεται τῇ ἐπαγωγῇ καὶ πάλιν αὐτοῖς ἀπῆρτηται·

Cydon. II 2 19-3 5

ἔστι γὰρ παράδειγμα, ὃ μερικῶς τι μερικὸν προκείμενον ἀποδεικνῦναι σπουδάζει τῷδε τῷ τρόπῳ: «δεῖ παρὰ Τουλλίου⁴⁹ ὑπάτου ἀναιρεθῆναι Κατελίαν, ἐπεὶ παρὰ Σκιπίωνος ἀνήρηται Γράθος· ἀποδέδεικται γὰρ παρὰ Κικέρωνος προσήκειν ἀναιρεθῆναι Κατελίαν διὰ τὸ παρὰ Σκιπίωνος ἀναιρεθῆναι Γράθον». ²⁰ἄπερ ἀμφοτέρω μερικὰ εἶναι καὶ μὴ καθόλου ἢ τῶν καθέκαστα δηλοῖ προσώπων παρένθεσις. ὅτι μὲν οὖν ἐκ μέρους τὸ κατὰ μέρος δείκνυται, τὴν τῆς ἐπαγωγῆς ὁμοιότητα ὑποδύεται τὸ παράδειγμα καλούμενον. ὅτι δὲ μὴ πολλὰ κατὰ μέρος ἐπισωρεύει, οἷς ἂν τοῦτο ἐξεργάσθαι, τῆς ἐπαγωγῆς διέστηκεν. ²¹οὕτω τοίνυν δύο ἐστὸν τοῦ ἐπιχειρεῖν εἶδη ἀρχοειδῆ: ἓν μὲν τὸ λεγόμενον συλλογισμός, ἕτερον δὲ τὸ καλούμενον ἐπαγωγή. ὑπὸ δὲ τοῖς καὶ ὡσανεὶ ἐκ τούτων ὡσπερ ἐξ ὕλης εἰσὶ τὸ ἐνθύμημα καὶ τὸ παράδειγμα. ²²ἂ δὴ πάντα ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ προάγεται καὶ παρὰ τοῦ συλλογισμοῦ τὰς δυνάμεις ἐφέλκεται· εἴτε γὰρ ἐνθύμημα εἴη εἴτε ἐπαγωγή εἴτε καὶ παράδειγμα ἐξ ὃ τὸ μάλιστα τοῦ συλλογισμοῦ τὴν πίστιν δέχεται, ὅπερ ἐν τοῖς Προτέροις Ἀναλυτικοῖς τοῖς ἐξ Ἀριστοτέλους μετενηνεγμένοις ἀποδέδεικται. ²³διὸ καὶ ἀπόχρη τὸ περὶ συλλογισμοῦ διαλεχθῆναι, ὡς ἂν περὶ ἀρχοειδοῦς καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ἐπιχειρεῖν εἶδη περιέχοντος. ὑπόλοιπον δὲ περὶ τοῦ τόπου τεχνολογεῖν, τί ἐστι.

3 ¹Τόπος τοίνυν ἐστίν, ὡς τῷ Τουλλίῳ Μάρκῳ δοκεῖ, ἐπιχειρήματος ἔδρα. οὐ δὴ ὄρου τίς || ἐστὶν ἡ δύναμις διὰ βραχέων ἀποδώσομεν. ²ἔδρα γὰρ ἐπιχειρήματος μέρος μὲν ἢ μείζων⁵⁰ πρότασις νοεῖσθαι δύναται, μέρος δὲ ἢ τῆς μείζονος προτάσεως διαφορά. ³ἐπεὶ γὰρ ἄλλαι μὲν προτάσεις εἰσίν, αἶ καθ' αὐτὰς οὔσαι γινώριμαι, οὐδὲν ὅμως ἔχουσι περαιτέρω, ᾧ δύναιτ' ἂν δείκνυσθαι, καὶ αὐταὶ μείζους καὶ ἀρχοειδεῖς καλοῦνται, ἄλλαι δὲ εἰσιν, ὧν τὴν πίστιν μείζους καὶ πρῶται πληροῦσι προτάσεις, ἀναγκαῖόν ἐστι πάντων τῶν ζητουμένων ἐκεῖνας ἀρχοειδεστάτην ἔχειν ἐνδοξότητα⁵¹, ὅσαι οὕτως ἄλλοις πίστιν ἐμποιεῖν δύνανται, ὡς μηδὲν αὐτῶν γνωριμώτερον εὐρίσκεσθαι δύνασθαι. ⁴εἰ γὰρ ἐπιχειρήμα ἐστὶ τὸ⁵² ἀμφισβητησίμω⁵³ πράγματι πίστιν ἐμποιοῦν τοῦτό τε γνωριμώτερον καὶ ἐνδοξότερον εἶναι δεῖ τοῦ ἀποδεικνυμένου, ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς ἐπιχειρήμασι πᾶσιν ἐκεῖνα μεγίστην πίστιν παρέχειν, ὅσα καθ' αὐτὰ οὕτω γινώριμά ἐστιν, ὡς ἀλλοτριὰς ἀποδείξεως μὴ δεῖσθαι. ⁵ἢ δὲ τοιαύτη πρότασις ἐνίοτε μὲν ἐντὸς

49. Τουλλίου V 50. μείζων V 51. ἐνδοξώτητα V* 52. τῷ V 53. ἀμφισβη-
τισίμω V*

Cydon. II 3 5-14

τῶν περιβόλων τοῦ ἐπιχειρήματος περιέχεται, ἐνίστε δὲ ἔξω κειμένη τὴν
 ἰσχὺν τοῦ ἐπιχειρήματος πληροῖ καὶ τελειοῖ. ⁶καὶ τοῦ μὲν τὴν μείζω
 πρότασιν περιέχοντος ἐπιχειρήματος τόδε κείσθω παράδειγμα. εἰ γὰρ τὸ
 πρόβλημα εἶη «πότερον, βέλτιον εἶη ἢ βασιλεῖα τῆς ὑπατίας», οὕτως
 ἐροῦμεν: «ἡ βασιλεῖα χρονιωτέρα ἐστὶ τῆς ὑπατίας ἀμφοτέρων καλῶν 5
 ὄντων· τὸ δὲ χρονιώτερον ἀγαθὸν τοῦ ὀλιγοχρονιωτέρου κρείττον· ἢ
 βασιλεῖα ἄρα κρείττων τῆς ὑπατίας». ⁷τούτῳ δὴ τῷ ἐπιχειρήματι ἢ μείζων
 πρότασις, τουτέστιν ὁ τόπος, ἐμπεριεῖληπται, ὁ φάσκων δηλονότι «τὸ
 πολυχρονιώτερον⁵⁴ ἀγαθὸν μείζονος ἀξίας ὑπάρχειν τοῦ ὀλιγοχρονιωτέ-
 ρου». ⁸τοῦτο γὰρ οὕτως ἐστὶ γνῶριμον, ὡς ἀποδείξεως ἔξωθεν μὴ δεῖσθαι, 10
 καὶ αὐτὸ δύνασθαι εἶναι ἄλλοις ἀπόδειξις. διὸ καὶ αὕτη ἢ πρότασις ὅλην
 περιέχει τὴν ἀπόδειξιν ἐντεῦθεν τε φουμένου τοῦ ἐπιχειρήματος ὀρθῶς
 τόπος, ἦτον ἔδρα, τοῦ ἐπιχειρήματος καλεῖται. ⁹εἰ δὲ ἔξω κειμένη ἢ
 μείζων πρότασις ἰσχὺν πορίζει τῷ ἐπιχειρήματι, τοιοῦτον ὑπαρχέτω
 παράδειγμα· προκείσθω γὰρ εἰς ἀπόδειξιν «τὸν φθονοῦντα μὴ σοφὸν 15
 εἶναι»: «ὁ γὰρ φθονῶν τοῖς⁵⁵ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς ἐκπιέζεται, ὁ δὲ σοφὸς
 οὐκ ἐκπιέζεται τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς· ὁ φθονῶν ἄρα οὐ σοφός». ¹⁰ἐν
 ταύτῃ τοίνυν τῇ ἐπιχειρήσει ἢ μεγίστη πρότασις οὐ δοκεῖ περιέχεσθαι,
 παρέχει μέντοι τὴν ἰσχὺν αὐτῇ τῇ ἐπιχειρήσει· ἔστι γὰρ τούτῳ πίστις τῷ
 συλλογισμῷ ἐξ ἐκείνης τῆς προτάσεως, δι' ἧς γινώσκομεν: «ὧν διάφοροι 20
 οἱ ὄροι, καὶ αὐτὰ διάφορα». ἔστι δὲ ὅρος τοῦ φθονεροῦ τὸ «τοῖς ἀλλοτρίοις
 ἀγαθοῖς τήκεσθαι»· ὃ ἐπειδὴ μὴ προσήκει τῷ σοφῷ, διατοῦτο ὁ φθονερὸς
 τοῦ σοφοῦ ἀποκέκριται. ¹¹ἔστι μὲν οὖν καθ' ἓνα τρόπον τόπος ἢ μείζων
 καὶ καθόλου καὶ ἀρχοειδῆς καὶ ἀναπόδεικτος καὶ καθ' αὐτὴν γνῶριμος⁵⁶
 πρότασις ἢ τὴν ἰσχὺν ταῖς ἐπιχειρήσεσι καὶ τοῖς συμπεράσμασι χορηγοῦ- 25
 σα. ¹²διατοῦτο δὲ αἱ καθόλου καὶ μείζους προτάσεις τόποι λέγονται,
 ἐφόσον αὐταὶ εἰσιν αἱ καὶ τὰς λοιπὰς περιέχουσαι καὶ καθόσον ἢ τε
 ἀκολούθησις καὶ τὸ συμπεράσμα ἰσχυρὸν γίνεται. ¹³ὥσπερ γὰρ τόποι εἰσιν
 οἱ⁵⁷ ἐν ἑαυτοῖς περιέχουσι τὴν τοῦ σώματος ποσότητα, οὕτως αἱ μείζους
 προτάσεις ἐν ἑαυταῖς πᾶσαν τὴν ἰσχὺν τῶν ὑστέρων καὶ αὐτὴν τὴν⁵⁸ τοῦ 30
 συμπεράσματος ἐπακολούθησιν ἐμπεριέχουσιν⁵⁹. ἐνὶ μὲν τρόπῳ τόπος,
 ἦτον ἐπιχειρήματος ἔδρα, λέγεται ἢ μείζων καὶ ἀρχοειδῆς πρότασις ἢ
 πίστιν ταῖς λοιπαῖς ὀρίζουσα. ¹⁴ἐτέρῳ δὲ τρόπῳ τόποι καλοῦνται τῶν

54. πολυχρονιώτερον V 55. τοῖς V* 56. γνῶριμος V 57. Post οἱ lineam dimidiam textu vacuum reliquit V. 58. τὴν bis scripsit V. 59. Litterae em verbi V^c

Cydon. II 3 14-4 2

μειζόνων προτάσεων αἱ διαφοραί, αἱ δηλονότι λαμβανόμεναι ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς προβλήμασιν ὄρων, περὶ ὧν μετὰ ταῦτα διαλεχθησόμεθα. ¹⁵ἐπεὶ γὰρ εἰσι πολλαὶ αἱ μείζους προτάσεις καλούμεναι, ἀνόμοιαι πρὸς ἀλλήλας, τὰς διαφοράς, αἷς πρὸς ἀλλήλας διακέκρινται, πάσας τόπους καλοῦμεν. ¹⁶εἰ γὰρ αὐταὶ αἱ μείζους προτάσεις ἐπιχειρημάτων εἰσὶ τόποι, καὶ αὐτὰς τὰς 5 διαφοράς αὐτῶν ἀναγκαῖον τόπους εἶναι ἐπιχειρημάτων. ¹⁷ἐκάστου γὰρ οὐσία ἐκ τῶν ἰδίων διαφορῶν συνέστηκεν, ὡς «ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ λογικοῦ», ὅπερ ἐστὶν αὐτοῦ διαφορά, οἱ τε τόποι οἱ ὄντες διαφοραὶ τῶν 136' προτάσεων, αὐτῶν τῶν προτάσεών εἰσι καθολικώτεροι, || ὥσπερ καθολικώτερόν ἐστι «τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου». ¹⁸καὶ διατοῦτο ἐλάττους τῶ 10 ἀριθμῶ οἶδε οἱ τόποι καταλαμβάνονται οἱ ἐν ταῖς διαφοραῖς κείμενοι ἢ αἱ προτάσεις, ὧν εἰσιν αἱ διαφοραί. πάντα γὰρ τὰ καθολικώτερα ἐλάττω συμβαίνει εἶναι αἰεὶ. ¹⁹καὶ διατοῦτο ὑπὸ ἐπιστήμην ῥῆον δύνανται πίπτειν ὧν ὁ ἀριθμὸς οὐχ οὕτω πολὺς ἐστίν, ὡς θᾶπτον διολισθαίνειν⁶⁰ τῆς μνήμης τοῦ λέγοντος. ²⁰τίνες δὲ εἰσιν αὐταὶ αἱ διαφοραί, διαίρεσει βελτίω⁶¹ 15 τὴν πρόοδον ἔξουσιν. ²¹ἐν τοῖς κατηγορικοῖς τοίνυν προβλήμασιν εἰς μὲν ὄρος ὑποκείμενος λέγεται, ἄλλος δὲ κατηγορικός οὐδέν τε ἐν τοῖς κατηγορικοῖς προβλήμασιν ζητεῖται ἄλλο, εἰ μὴ εἰ τῶ ὑποκειμένῳ ὁ κατηγορούμενος συμπλέκεται. ²²κἂν εἰ ἐνυπάρχειν συμβαίη, ζητεῖται, ἄρα⁶² οὕτως ἐνυπάρχει, ὡς γένος ἢ ὡς συμβεβηκὸς ἢ ὡς ὄρος ἢ ὡς ἴδιον. εἰ γὰρ 20 μὴ ἐνυπάρχειν δειχθείη, οὐδὲν περὶ τοῦ προβλήματος ὑπολείπεται. ὃ γὰρ μὴ ἔνεστιν ὄλως, οὔτε ὡς συμβεβηκὸς οὔτε ὡς γένος οὔτε ὡς ὄρος οὔτε ὡς ἴδιον ἐνυπάρχειν δύναται. ²³εἰ δὲ ἐνυπάρχειν συμβαίη, λείπεται ζητεῖν τίνι τῶν τεττάρων τρόπων συμπλέκεται⁶³. τὸ δὲ μόνον ἐνεῖναι τῶ 25 συμβεβηκότη μάλιστα προσήκει. εἰ γὰρ μήτε ὡς γένος μήτε ὡς ὄρος μήτε ὡς ἴδιον ἐνυπάρχει, ἀλλ' ἐνυπάρχει μόνον, ὡς συμβεβηκὸς ἀνάγκη ἐστὶν ἐνυπάρχειν.

4 ¹ Ὡν δὴ οὕτως ἐχόντων τῶν τόπων τούτων, οὓς ταῖς διαφοραῖς τῶν μειζόνων προτάσεων ἀπενείμαμεν, ποιητέον τὴν διαίρεσιν. ²ἕκαστα δὲ διουῶσιν⁶⁴ ἐναργέστερον παραδείγμασι φανεῖται ὅτι αἱ μείζους προτάσεις 30 τῶν σφετέρων διαφορῶν διενηνόχασι. καὶ γὰρ τὰ προβλήματα αὐτὰς τε τὰς μείζους προτάσεις καὶ ἀρχοειδεῖς τὰ τε ἐπιχειρήματα καὶ τοὺς αὐτῶν τόπους καὶ τὰς διαφοράς διὰ τῶν καθέκαστα παραδειγμάτων ἀποδώσομεν.

60. διολυσθαίνειν V 61. littera ε V^c 62. ἄρα V 63. συμπλέκεται (sic) V 64. διειοῦσιν V

Cydon. Π 4 3-6 2

³πάντες τοίνυν οί τόποι, ἤτουν τῶν μειζόνων προτάσεων αἱ διαφοραί, ἢ ἐκ τῶν ὄρων ἀναγκαίως λαμβάνονται τῶν ἐν τοῖς προβλήμασι κειμένων, δηλονότι τοῦ κατηγορουμένου καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ἢ ἔξωθεν ἢ μέσοι πῶς⁶⁵ εἰσιν ἀμφοτέρων μεταξύ στρεφόμενοι.

5 ¹Τῶν δὲ τόπων τῶν λαμβανομένων ἐκ τῶν ἐν τῷ προβλήματι κειμένων ὄρων δισσός ἐστι τρόπος: ὁ μὲν ἀπὸ τῆς αὐτῶν οὐσίας, ὁ δὲ ἀπὸ τῶν τῆ οὐσία ἐπομένων. ²καὶ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐν μόνῳ τῷ ὄρῳ συνίστανται. ὁ γὰρ ὄρος τὴν οὐσίαν δείκνυσι καὶ ἔστι τῆς οὐσίας ὀλόκληρος ἀπόδειξις. ³ὃ δὲ φαμεν περὶ τοῦ ὄρου ὑποδείγμασι σαφηνίσωμεν⁶⁶. ⁴φέρει γὰρ ζητεῖσθω «εἰ τὰ δένδρα ζῶα εἰσι» γινέσθω τε ¹⁰ συλλογισμὸς τοιοῦτος: «τὸ ζῶόν ἐστιν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική· τὸ δὲ δένδρον ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος ἀναίσθητος⁶⁷· οὐκ ἄρα τὸ δένδρον ζῶον». ⁵τόδε δὴ τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ γένους ἐστί· ζητεῖται γὰρ «πότερον, τὰ δένδρα ὑπὸ γένει τῷ ζῶῳ εἰσίν;». ὁ μὲν οὖν⁶⁸ πρὸς τῆ καθόλου προτάσει τεταγμένος⁶⁹ τόπος οὗτός ἐστιν, ᾧ μὴ προσήκει ὁ τοῦ γένους ὄρος· τοῦτο ¹⁵ οὐκ ἔστιν εἶδος τοῦ τὸν ὄρον ἐπιδεχομένου γένους. τοῦ ἀνωτέρου τόπου διαφορά, ὅς οὐχ ἦττον τόπος καλεῖται, ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ὄρου. ⁶ὄρῳ οὖν πῶς ὅλη ἢ ζήτησις τοῦ προβλήματος τῆ τοῦ συλλογισμοῦ ἐπιχειρήσει πραγματευομένη γίνεται δι' οἰκείων καὶ προσηκουσῶν προτάσεων τὴν τε ²⁰ ἰδίαν ἰσχὺν ἐκ τῆς πρώτης καὶ μεῖζονος προτάσεως φυλάττει; ἐκ τῆς ἀποφασκούσης δηλονότι μὴ εἶναι εἶδος⁷⁰, ᾧ μὴ προσήκει ὁ τοῦ γένους λόγος, αὐτὴ τε ἢ καθόλου πρότασις οὐσία ἐστὶν ἑνὸς τῶν ἐν τῷ προβλήματι καθιδρυμένων ὄρων, οἷον «τοῦ ζῶου», ἤτουν ἀπὸ τοῦ ὄρου αὐτοῦ, ἣτις ἐστὶν «οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική». ⁷οὕτω τοίνυν κἂν ταῖς ²⁵ λοιποῖς προβλήμασιν κεφαλαιωδῶς⁷¹ καὶ διὰ βραχέων τῶν διαφορῶν τῶν τόπων μνημονευθεισῶν δεήσει τὴν ἐκάστου ιδιότητα γρηγορώτερον νοῦ ἐπιβολαῖς ἀναλαβέσθαι.

6 ¹Τοῦ δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας τόπου λαμβανομένου δισσός ἐστι τρόπος: τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄρου, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς λαμβάνονται ἐπιχειρήματα. ²διαφέρει δὲ ὄρος ὑπογραφῆς· ὁ γὰρ ὄρος τό τε γένος καὶ τὰς διαφορὰς ³⁰ λαμβάνει, ἢ δὲ ὑπογραφή τοῦ ὑποκειμένου τὴν κατάληψιν⁷² περικλείει τισὶν οἰονεὶ συμβεβηκόσι καὶ μίαν ἀποτελοῦσιν ιδιότητα οὐσιώδη ἄνευ τοῦ

65. πῶς V 66. σαφηνίσωμεν V* 67. ἀνάναίσθητος (sic) V 68. μὲν οὖν V¹
69. τεταγμένος V 70. Ante μὴ εἶναι εἶδος Prochorus εἶδος εἶναι exaravit et delevit. 71. κεφαλαιωδῶς V 72. κατάληψιν V

Cydon. II 6 2-7 5

οικείου γένους ἐπισεσωρευμένοις. ³οὔτοι δὲ οἱ ἐκ τῶν συμβεβηκότων ὄροι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα δοκεῖεν μηδενὶ τρόπῳ τὴν οὐσίαν ἀποδεικνύναι, ὅτι
 137' μέντοι γε πολλάκις ἀντ' ἀληθοῦς ὄρου || τίθενται τὴν τε οὐσίαν δηλοῦσι, καὶ
 αὐταῖ αἱ ἀπὸ τῶν ὑπογραφῶν λαμβανόμεναι προτάσεις ἀπὸ τῶν οὐσιῶν
 λαμβάνεσθαι δοκοῦσι. ⁴τούτου δὲ τοιόνδε κείσθω παράδειγμα: ζητεῖσθω 5
 γὰρ «εἰ ἡ λευκότης οὐσία ἐστίν». ἐνταῦθα γὰρ ζητεῖται «ἂν ἡ λευκότης τῆ
 οὐσία ὡσπερ γένει⁷³ ὑπόκειται». φαμὲν οὖν ὅτι «ἡ οὐσία ἐστίν ὃ πάντων
 τῶν συμβεβηκότων δύναται εἶναι ὑποκείμενον· ἡ δὲ λευκότης οὐδέσι
 συμβεβηκόσιν ὑποκείμενόν ἐστιν· ἡ λευκότης ἄρα οὐσία οὐκ ἔστι». τόπος,
 ἥττον μείζων πρότασις, ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῆ ἀνωτέρω: «οὐ γὰρ ἡ ὁ ὄρος ἡ 10
 ὑπογραφή μὴ κατηγορεῖται τοῦ λεγομένου εἴδους εἶναι, τοῦτο τοῦ
 ἀποφασκομένου εἴδους εἶναι γένος οὐκ ἔστιν». ⁶ἡ δὲ τῆς οὐσίας ὑπογραφή
 τῆ λευκότητι οὐ προσήκει· ἡ λευκότης ἄρα οὐσία οὐκ ἔστιν. ἡ ἀνωτέρα
 διαφορά τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς, ἣν πάσαι καθιδρυσάμεθα ἐν τῷ τῆς
 οὐσίας λόγῳ. ⁷ἔτι τέ εἰσιν ὄροι, οἱ μὴ ἀπὸ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς σημασίας 15
 τοῦ ὀνόματος λαμβάνονται καὶ οὕτω προσάγονται τῷ πράγματι, περὶ οὗ ἡ
 ζητήσις ἐστίν. ὥς, εἰ εἶη τὸ πρόβλημα: «πότερον, ἐπιτηδεύτεον φιλοσο-
 φίαν;», ἔσται ἐπιχείρησις τοιαύτη: «ἡ φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας· οὐδεὶς
 δὲ ἀμφιβάλλει εἰ δεῖ ταύτην ἀσκεῖν· ἐπιτηδεύτεον ἄρα φιλοσοφίαν». ⁸ἐνταῦθα γὰρ οὐχὶ τοῦ πράγματος ὁ ὄρος, ἀλλ' ἡ τοῦ ὀνόματος ἀνάπτυξις 20
 τὸ ἐπιχείρημα δέδωκεν, ᾧ καὶ ὁ Τούλλιος ἐχρήσατο ἐν τῷ Ὀρτισίῳ ἐν τῇ
 ἀπολογία τῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας, καλεῖται δὲ τοῦτο «ὄρος ὀνοματώδης». ⁹καὶ περὶ μὲν τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ἐκ τῆς οὐσίας τῶν ὄρων
 λαμβανομένων τῶν ἐν τῷ προβλήματι κειμένων διαφανέσιν, ὥς οἴμαι,
 παραδείγμασι δεδήλωται. 25

7 ¹Νῦν δὲ ῥητέον περὶ τῶν ἐπομένων τῆ οὐσίᾳ τῶν ὄρων. ²τούτων δὲ
 ποικίλλη τις ἡ διαίρεσις: πολλὰ γὰρ ἐστὶ τὰ ἐκάστη⁷⁴ οὐσία προσφυόμενα.
³ἀπὸ γοῦν τῶν τῆ οὐσίᾳ συνεπομένων ἐπιχειρήματα εἰώθασι λαμβάνεσθαι
 ἢ ἐξ ὄλου ἢ ἐκ μερῶν ἢ ἐκ τῶν αἰτίων, καὶ τούτων ἢ τῶν ποιητικῶν ἢ τῶν
 ὑλικῶν ἢ τοῦ εἴδους ἢ τοῦ τέλους. ⁴καὶ ποιητικὴ μὲν ἐστὶν αἰτία ἢ κινουσα 30
 καὶ ποιούσα, ὡστε τι ἀποτελεσθῆναι. ὕλη δὲ ἐστὶν ἐξ ἧς γίνεται τι ἢ ἐν ἧ.
 τέλος δι' ὅ⁷⁵ γίνεται. εἶδος δὲ ᾧ γίνεται. ⁵εἰσὶ δὲ πρὸς τούτοις τοῖς τόποις
 τοῖς ἐκ τῶν τῆ οὐσίᾳ λαμβανομένων ἐπομένοις καὶ οἱ ἐκ τῶν γενέσεων⁷⁶ ἢ

73. γένος V* 74. ἐκάστη V^c: τῆ ? V* 75. διὸ V 76. γενέσεων V^c (ex rasura ante scripti)

Cydon. II 7 5-11

ἐκ τῶν φθορῶν ἢ τῶν χρήσεων ἢ παρὰ τούτους πάντας ἀπὸ τῶν κοινῶς
 συμβεβηκότων. ὁὖν οὕτως ἐχόντων τὸν ἀπὸ τοῦ ὄλου λαμβανόμενον
 τόπον θεωρήσωμεν. τὸ ὄλον δυοῖ τρόποις εἴθε λέγεσθαι: ἢ ὡς τὸ γένος ἢ
 ὡς τὸ ἐκ πλειόνων μερῶν ὀλόκληρον καθιστάμενον. ⁷καὶ τὸ μὲν ὡς γένος
 ὄλον ὃν τούτῳ τῷ τρόπῳ πλειστάκις τοῖς προβλήμασι τὰ ἐπιχειρήματα
 ὑπάγει, ὡσάν εἰ τὸ πρόβλημα εἶη: «πότερον, ἢ δικαιοσύνη ὠφέλιμος;»
 γίνεται γὰρ συλλογισμός: «πᾶσα ἀρετὴ ὠφέλιμος· ἀρετὴ δὲ ἢ δικαιοσύνη· ἢ
 δικαιοσύνη ἄρα ὠφέλιμος». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος, ἦτουν «εἰ
 συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ τὸ ὠφέλιμον». ὁ δὲ τόπος, ἦτουν ὁ ἐν τῇ μεῖζονι
 προτάσει συνεστώς: «τὰ προσόντα τῷ γένει⁷⁷ καὶ τῷ τούτου εἶδει
 πρόσεστι». τούτου ἀνωτέρω τόπος ἀπὸ τοῦ παντός, ἦτουν⁷⁸ ἀπὸ τοῦ
 γένους, δηλονότι «τῆς ἀρετῆς, ἣτις γένος ἐστὶ τῆς δικαιοσύνης». ⁸πάλιν
 ἔστω τὸ πρόβλημα «ἂν τὰ ἀνθρώπεια πράγματα προνοία διοικῶνται»·
 ἐροῦμεν οὖν: «εἰ ὁ κόσμος προνοία διοικεῖται, οἱ δὲ ἄνθρωποι μέρος τοῦ
 κόσμου, τὰ ἀνθρώπεια ἄρα πράγματα προνοία διοικοῦνται». τὸ πρόβλημα
 ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. ὁ τόπος: «τὸ τῷ ὄλῳ προσῆκον καὶ τῷ μέρει
 προσῆκει». ὁ ἀνωτέρω τόπος ἀπὸ τοῦ ὄλου, ἦτουν ἀπὸ τοῦ ὀλοκλήρου, ὃ
 ἐκ τῶν μερῶν συνέστηκε· τοῦτο δὲ ἐστίν: «ὁ κόσμος, ὃς μετὰ τῶν
 ἀνθρώπων ὄλον⁷⁹ ἐστίν». ⁹ἀπὸ τῶν μερῶν τε δυοῖ τρόποις τὰ ἐπιχειρήμα-
 τα φύονται: ἢ γὰρ ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ γένους, ἃ ἐστὶ τὰ εἶδη, ἢ ἀπὸ τῶν
 μερῶν τοῦ ὀλοκλήρου, ἦτουν τοῦ ὄλου, ἃ μέρη μόνον ἰδίῳ ὀνόματι κα-
 λοῦνται. ¹⁰καὶ ἐκ μὲν τῶν μερῶν τῶν εἰδῶν ὄντων τούτῳ τῷ τρόπῳ: ἔστω
 τὸ πρόβλημα «ἂν ἢ ἀρετὴ ψυχῆς εὐ κεκραμένης ἔξις ἦ». τὸ πρόβλημα ἐκ
 τοῦ ὄρου, ἦτουν «ἂν ἢ ἔξις τῆς εὐ κεκραμένης ψυχῆς ὄρος ἢ τῆς ἀρετῆς».
 ἐπιχειρητέον τοίνυν ἀπὸ τῶν εἰδῶν ὧδε: «ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἀνδρεία⁸⁰, ἢ
 σωφροσύνη καὶ ἢ φρόνησις ἔξις εὐ κεκραμένης ψυχῆς ἐστὶ, ταῦτα δὲ τὰ
 137' τέτταρα ἐνί, τῇ ἀρετῇ, ὥσπερ γένει ὑπάγονται· ἢ ἀρετὴ ἄρα || ψυχῆς εὐ
 ἡρμοσμένης ἔξις τυγχάνει». ἢ μεῖζων πρότασις: «ὃ τοῖς μέρεσιν ἐκάστοις
 ἔνεστι, τοῦτο καὶ τῷ ὄλῳ ἀνάγκη ἐνυπάρχει». τὸ δὲ ἐπιχείρημα τὸ⁸¹ ἀπὸ
 τῶν μερῶν, ἦτουν ἀπὸ τῶν τοῦ γένους μερῶν, ἃ καλεῖται εἶδη: «ἢ γὰρ
 δικαιοσύνη καὶ ἢ ἀνδρεία ἢ τε σωφροσύνη καὶ ἢ φρόνησις εἶδη τῆς ἀρετῆς
 ἐστίν». ¹¹ἔτι ἀπὸ τῶν μερῶν, ἃ μέρη τοῦ ὀλοκλήρου εἶναι λέγεται, ἔστω τὸ
 πρόβλημα «εἰ ἢ ἰατρικὴ ὠφέλιμος». τοῦτο ἐν τοῖς τοῦ συμβεβηκότος
 ζητήμασιν ἐστὶ. φημὲν γάρ: «εἰ τὸ διωθεῖσθαι τὰ νοσήματα τὴν τε υἰείαν⁸²

77. τῷ γένει V¹ 78. εἶτουν V 79. ὄλων V* 80. ἀνδρεία V 81. τὸ V¹ 82.
 υἰείαν V

Cydon. II 7 11-23

φυλάττεσθαι θεραπεύειν τε τὰ τραύματα ὠφέλιμόν ἐστι, καὶ ἡ ἰατρικὴ ὠφέλιμος ἐστίν· ἀλλὰ τὸ διωθεῖσθαι τὰ νοσήματα τὴν τε ὑγιάν φυλάττεσθαι φαρμακεύεσθαι τε τὰ τραύματα ὠφέλιμόν ἐστι, καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα ὠφέλιμος». ¹²ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν ὀτιοῦν μέρος ἰσχύει πρὸς τὸ τὴν τοῦ ἐπιχειρήματος στερρότητα συνεστάναι τούτῳ τῷ τρόπῳ: οἷον εἰ περὶ τινος 5 ἀμφισβητῆται «ἂν ἐλεύθερος ἦ»· ἂν γὰρ «ἢ χρήμασιν ἢ διαθήκῃ ἢ τῇ τελευταίᾳ πληγῇ» δείξωμεν⁸³, δέδεικται «ὦν ἐλεύθερος», ταῦτα δὲ μέρη ἦν τῆς διδομένης ἐλευθερίας. ¹³ἔτι τε ἀμφισβητήσθω «εἰ οἰκία⁸⁴ εἴη ἢ πόρρωθεν ὀρωμένη»· φαμὲν οὖν ὅτι «οὐκ ἔστι· ἢ γὰρ τέγος ἢ τοῖχοι ἢ θεμέλια ἄπεστιν αὐτῇ»· ἀφ' ἐνὸς οὖν αὐθις μέρους γέγονε τὸ ἐπιχείρημα. ¹⁴ἔξεστι δὲ οὐ μόνον ἐν ταῖς οὐσίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις καὶ τοῖς 10 τρόποις καὶ ταῖς ποσότησι τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος θεωρεῖν. ¹⁵ἔ γὰρ φαμεν «ἀεὶ» ὅλον ἐν τῷ χρόνῳ ἐστίν, ὃ δὲ φαμεν «ποτέ»⁸⁵ μέρος. ¹⁶ἔτι⁸⁶, εἰ ἀπλῶς τι προθώμεθα, κατὰ τὸν τρόπον ὅλον ἐστίν· εἰ μετὰ προσθήκης, μέρος τι γίνεται ἐν τῷ τρόπῳ. ἔτι, εἰ πάντα ἐροῦμεν ἐν τῇ ποσότητι, ὅλον 15 εἰρήκαμεν. ἔτι τῆς ποσότητος ἐξεπασάμεθα, ποσότητος μέρος τιθέαμεν. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ κάπὶ τοῦ τόπου τὸ μὲν «πανταχοῦ» ὅλον ἐστί, τὸ δὲ «ποῦ» μέρος. ¹⁷τούτων δὲ πάντων ταῦτα δίδονται κοινῇ παραδείγματα. ¹⁸ἀπὸ τοῦ ὅλου εἰς τὸ μέρος, κατὰ μὲν τὸν χρόνον: «εἰ ὁ θεὸς ἀεὶ ἐστίν, νῦν ἐστίν». ¹⁹ἀπὸ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον κατὰ τὸν τρόπον: «εἰ ἡ ψυχὴ 20 τρόπῳ τινὶ κινεῖται, καὶ ἀπλῶς κινεῖται⁸⁷· κινεῖται δέ, ἐπειδ' ἂν ὀργίζεται· καθόλου οὖν καὶ ἀπλῶς κινεῖται». ²⁰ἔτι ἀπὸ τοῦ ὅλου εἰς τὰ μέρη ἐν τῇ ποσότητι: «εἰ ἀληθὴς ἐστίν ἐν πᾶσιν ἢ Πυθία⁸⁸, ἀληθὲς ἔσται καὶ τὸ τὸν Πύρρον περιγενέσθαι Ῥωμαίων». ²¹ἔτι ἐν τοῖς περὶ τόπον: «εἰ ὁ θεὸς πανταχοῦ ἐστί, κἀνταῦθά ἐστίν». ²²ἐπὶ δὲ τούτοις ἔπεται ὁ τόπος ὁ ἀπὸ 25 τῶν αἰτίων ὀνομαζόμενος. εἰσὶ δὲ τὰ αἴτια πολλά· ὧν τὰ μὲν ἀρχὰς κινήσεως παρέχεται καὶ δρᾷ, τὰ δὲ ὑποκείμενα τὰς μορφὰς δέχεται τῶν εἰδῶν ἢ διαταῦτά τι γίνεται ἢ ὅσα οὐτινοσοῦν εἰδός ἐστιν. ²³ἐπιχείρημα τοίνυν ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἐστίν, οἷον, εἴ τις «τὴν δικαιοσύνην φυσικὴν εἶναι» βούλεται δεικνῦναι, καὶ δὴ ἔρει: «ὁ ἀγελασμός φυσικός ἐστί 30 τοῖς ἀνθρώποις· ὁ δὲ ἀγελασμός τὴν δικαιοσύνην ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων· ἢ δικαιοσύνη ἄρα φυσικὴ». τὸ μὲν πρόβλημα ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. ἢ μεῖζων⁸⁹ πρότασις: «ὧν αἱ ποιητικαὶ αἰτίαι⁹⁰ φυσικαί, καὶ αὐτὰ φυσικά». ὁ

83. *****δείξωμεν V 84. οἰκία V 85. ποτέ V¹ 86. ἔστι V* 87. {***} καὶ ἀπλῶς κινεῖται {***} V^c (ex rasura ante scripti) 88. Πυθία V 89. μεῖζον V* 90. αἰτία V

Cydon. II 7 23-29

τόπος ἀπὸ τῶν ποιητικῶν αἰτίων: «ὃ γὰρ ἐστὶν αἰτία ἐκάστου, τοῦτο πεποιήκεν τὸ οὐ ἐστὶν αἰτία». ²⁴ἔτι, εἴ τις «τοὺς Αἰθίοπας» λέγει «ὄπλα μὴ ἔχειν», ἐρεῖ «διατοῦτο ἤκιστα χρῆσθαι ὄπλοις, ὅτι σίδηρος αὐτοῖς οὐκ ἐστὶν». ἢ μείζων πρότασις: «ἐνθα ἄπεστιν ἡ ὕλη, καὶ τὸ ἐκ τῆς ὕλης ἀποτελούμενον ἄπεστιν». ὁ τόπος ἀπὸ τῆς ὕλης. ἐκάτερον δέ, ἤτουν τὸ ἀπὸ τοῦ ποιούντος καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ὕλης, ἐνὶ ὀνόματι ἀπὸ τοῦ αἰτίου λέγεται· ἐξίσσης γὰρ τὸ ποιῶν καὶ τὸ τὴν τοῦ ποιούντος ἐνέργειαν δεχόμενον τοῦ ἀποτελουμένου πράγματος αἰτία ἐστίν. ²⁵αὐθις ἀπὸ τοῦ τέλους προβεβλήσω ταύτη: «πότερον, ἢ δικαιοσύνη ἀγαθόν;»· ἐπιχειρήσεις τοίνυν γίνεται τοιαύτη: «εἰ τὸ μακάριον εἶναι ἀγαθόν ἐστὶ, καὶ ἢ δικαιοσύνη ἀγαθόν ἐστὶ· τοῦτο γὰρ τῆς δικαιοσύνης τέλος, ὡς τὸν δικαιοσύνη συζῶντα πρὸς τὴν μακαριότητα ἐπανάγεσθαι». ἢ μείζων πρότασις: «οὐ τὸ τέλος ἀγαθόν, καὶ αὐτὸ ἀγαθόν». ὁ τόπος ἀπὸ τοῦ τέλους. ²⁶ἀπὸ δὲ τοῦ εἶδους ὄντος τινὸς τοῦτον ἐπιχειρητέον τὸν τρόπον, «μὴ δύνασθαι πέτασθαι Δαίδαλον⁹¹· οὐδένας γὰρ ἔσχε πτέρυγας φυσικῶ εἶδει⁹²». ἢ μείζων πρότασις «τοσοῦτον ἕκαστον δύνασθαι, ὅσον τὸ φυσικὸν εἶδος ἐπέτρεψεν». ὁ τόπος ἀπὸ τοῦ εἶδους. ²⁷ἀπὸ δὲ τῶν γενέσεων⁹³ καὶ τῶν φθορῶν καὶ τῶν χρήσεων τούτῳ τῷ τρόπῳ: «εἴ⁹⁴ γὰρ ἀγαθὸν ἢ οἰκοδομὴ τοῦ οἴκου καὶ ὁ οἶκος ἀγαθόν»· ἔτι, «εἰ κακὸν ἐστὶν ἢ τοῦ οἴκου καθαίρεσις, ὁ οἶκος ἀγαθόν· καὶ εἰ ἀγαθόν ὁ οἶκος, κακὸν ἢ τοῦ οἴκου καθαίρεσις». «καὶ εἰ ἀγαθόν τὸ ἰππάζεσθαι, καὶ ὁ ἵππος ἀγαθόν· καὶ εἰ ὁ ἵππος ἀγαθόν, || καὶ τὸ ἰππάζεσθαι ἀγαθόν». ²⁸ἔστι δὲ τὸ μὲν πρῶτον παράδειγμα ἀπὸ τῶν γενέσεων, τὸ δὲ δεύτερον ἀπὸ τῶν φθορῶν, τὸ τρίτον ἀπὸ τῶν χρήσεων, πάντων δὲ αἱ μείζους προτάσεις: «οὐ ἢ γένεσις ἀγαθὴ, καὶ αὐτὸ ἀγαθόν» καὶ τὸ ἀνάπαλιν: «οὐ ἢ καθαίρεσις κακόν, καὶ αὐτὸ ἀγαθόν» καὶ τὸ ἀνάπαλιν: «οὐτίνος ἢ χρήσις ἀγαθόν, καὶ αὐτὸ ἀγαθόν» καὶ τὸ ἀνάπαλιν. ²⁹ἀπὸ τῶν κοινῶς δὲ συμβεβηκότων τὰ ἐπιχειρήματα λαμβάνεται, ὡσάκις ταῦτα λαμβάνεται τὰ ἐπιχειρήματα, ἃ καταλιμπάνειν⁹⁵ οὐ δύναται τὸ ὑποκείμενον ἢ οὐ βούλεται, ὅλον εἴ τις τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐροίη: «τῷ σοφῷ οὐ μεταμέλει⁹⁶· ἢ γὰρ μετάνοια τοῖς κακοῖς ἔργοις ἐπακολουθεῖ· ὅπερ ἐπεὶ μὴ προσήκει τῷ σοφῷ, οὐδὲ τὸ μετανοεῖν ἄρα». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. ἢ μείζων πρότασις: «ῶ μὴ ἐνυπάρχει τι.

91. Δείδαλον in lin.: supra ε exaravit ai Prochorus. 92. εἶδη V 93. γενέσεων V^c (ex rasura ante scripti) 94. ἢ V 95. καταλιμπάνειν V 96. μεταμέλλει V

Cydon. II 7 29-8 7

τούτῳ οὐδὲ τὸ συνεπόμενον αὐτῷ ἐνυπάρχειν δύναται». ὁ τόπος ἀπὸ τῶν κοινῆ συμβεβηκότων.

- IX 8** ¹Διηρθρωμένων⁹⁷ οὖν τῶν τόπων τῶν ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς προτάσεσι κειμένων ὄρων λαμβανομένων νῦν φατέον περὶ τῶν ἔξω κειμένων, οἳ, εἰ καὶ ἔξω κεῖνται, τὰ ἐπιχειρήματα μέντοι τοῖς προβλήμασι χορηγεῖ. ²οὗτοι 5
 δὲ εἰσιν ἢ ἐκ τῆς τοῦ πράγματος κρίσεως ἢ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἢ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἢ ἀπὸ τοῦ ἀναλόγου ἢ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου ἢ ἐκ μεταλήψεως. ³καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος κρίσεως τόπος τοιοῦτός ἐστιν, οἷον «τοῦτο λέγειν εἶναι, ὃ πάντες κρίνουσιν ἢ οἱ πλείους, καὶ οὗτοι ἢ οἱ σοφοὶ ἢ οἱ καθεκάστην τέχνην πεπαιδευμένοι παντάσῃ». 10
 τούτου παράδειγμα τὸ «τὸν οὐρανὸν εἶναι σφαιροειδῆ, ὅπερ οἱ σοφοὶ καὶ τῶν ἀστρολόγων οἱ παιδείας εὐ ἤκοντες ἔκριναν». τὸ πρόβλημα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. ἢ μείζων πρότασις: «τῷ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείουσιν ἢ τοῖς ἐπιστήμοσι δοκοῦντι ἀνθρώποις ἀντιλέγειν οὐ προσήκει». ὁ τόπος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος κρίσεως. ⁴ἀπὸ δὲ τῶν ὁμοίων τούτῳ τῷ τρόπῳ: εἰ 15
 ἀμφισβητοῖτο περὶ τοῦ ἀνθρώπου «ἂν δίπουν ἢ», φάμεν «ὁμοίως ἐνυπάρχειν τῷ ἵππῳ τὸ τετράπουν ὡς τῷ⁹⁸ ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν· οὐκ ἔστι δὲ τὸ τετράπουν ἴδιον τοῦ ἵππου· οὐδ' ἄρα τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν⁹⁹». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ἴδιου. ἢ μείζων πρότασις: «εἰ τὸ ὁμοίως ἐνυπάρχον ἴδιον οὐκ ἔστι, οὐδὲ τὸ κατὰ τοῦ ζητουμένου λεγόμενον ἴδιον 20
 εἶναι δύναται». ὁ τόπος ἀπὸ τῶν ὁμοίων. ⁵τούτου δὲ ἡ διαίρεσις δισσή: αὕτη γὰρ ἢ ὁμοιότης ἢ ἐν ποιότητι ἢ ἐν ποσότητι συνέστηκε· καὶ ἢ μὲν ἐν τῇ ποσότητι ἰσότης¹⁰⁰ καλεῖται· ἢ δὲ ἐν τῇ ποιότητι ὁμοιότης. ⁶ἔτι ἀπὸ τοῦ μείζονος: οἷον, εἰ ζητοῖτο «πότερον, τοῦ ζῶου δύναται εἶναι ὄρος τὸ δυνάμενον καθ' αὐτὸ¹⁰¹ κινεῖσθαι», ἐροῦμεν οὕτως¹⁰²: «μᾶλλον προσήκει 25
 τοῦ ζῶου ὄρον εἶναι τὸ φυσικῶς ζῆν ἢ τὸ καθ' αὐτὸ κινεῖσθαι δύνασθαι. οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ὄρος τοῦ ζῶου, τὸ φυσικῶς ζῆν· οὐδ' ἄρα τὸ ἦττον δοκοῦν, τὸ ἐξ ἑαυτοῦ κινεῖσθαι». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ὄρου. ἢ μείζων πρότασις: «εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἐνυπάρχειν μὴ ἐνυπάρχει, οὐδὲ τὸ ἦττον δοκοῦν ἐνυπάρχειν ἐνυπάρξει». ὁ τόπος ἀπὸ τοῦ μείζονος. ⁷ἀπὸ δὲ τοῦ 30
 ἐλάττονος τὸ ἀνάπαλιν· εἰ γὰρ ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου ὄρος τὸ «πεζὸν δίπουν», ἦττον δοκοῦν εἶναι ὄρος τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ «ζῶον λογικὸν θνητόν», ἔστι δὲ τοῦ ἀνθρώπου ὄρος τὸ «ζῶον πεζὸν δίπουν», καὶ τὸ «ζῶον λογικὸν

97. *ιηρθρωμένων V 98. τὸ V 99. δίπουν V 100. ἰσότης V* 101. καθ' αὐτὸ V¹, αὐτὸ V*: αὐτὸ V* 102. οὕτως V*

Cydon. II 8 7-15

θνητόν» ἔσται ὄρος τοῦ ἀνθρώπου. τὸ πρόβλημα ὀρικόν. ἡ μείζων
 πρότασις: «εἰ τὸ ἦττον δοκοῦν ἐνυπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον δοκοῦν
 ἐνυπάρχει ἐνυπάρξει». ⁸πολλὰ δὲ διαφοραὶ τόπων εἰσὶν ἀπὸ τοῦ μείζονος
 καὶ ἐλάττονος ἐπιχειρήματα χορηγούντων, οὓς ἐν τῇ τῶν τοπικῶν
 ἐξηγήσει ἀκριβέστερον ἐξεθέμεθα. ⁹ἔτι ἐκ τοῦ ἀναλόγου: οἶον, ἂν
 προκέρχεται «εἰ δεῖ κλήρω λαγχάνειν περὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων»,
 ἐροῦμεν: «ἤκιστα· οὐ γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν οἱ κυβερνήται κλήρω λαμβά-
 νονται». ἔστι γὰρ ἀνάλογον· «ὡς γὰρ κυβερνήτης ἔχει πρὸς τὴν ναῦν, οὕτω
 πρὸς τὴν πόλιν ὁ στρατηγός». οὗτος δὲ ὁ τόπος διαφέρει τοῖς ἀπὸ τοῦ
 ὁμοίου: ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν πρᾶγμα ὄψωδον παραβάλλεται κατὰ τὴν ὁμοιότητα·
 ἐν δὲ τῇ ἀναλογίᾳ οὐκ ἔστι πραγμάτων ὁμοιότης, ἀλλὰ τις σχέσεως
 παράθεσις. τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. ἡ μείζων πρότασις: «τὸ ἐν
 ὄψωδον πράγματι συμβαῖνον καὶ ἐν τῷ ἀναλόγῳ αὐτοῦ ἀναγκαῖον
 συμβαίνειν». ὁ τόπος ἐκ τοῦ ἀναλόγου. ¹⁰ὁ δὲ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τόπος
 ποικίλλος τίς ἐστι· τέτταρσι¹⁰³ γὰρ τρόποις τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλοις
 ἀντίκειται: ἢ γὰρ ὡς τὰ ἐναντία ἀντίπρωρα ἀλλήλοις ἔχοντα ἄλληλα
 138' ἀντιβλέπει ἢ ὡς στέρησις καὶ ἔξις || ἢ ὡς τὰ πρὸς τι ἢ ὡς κατάφασις καὶ
 ἀπόφασις. ¹¹ὧν αἱ διαφοραὶ ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν πραγματεῖᾳ ἀναγεγραμ-
 μέναι εἰσὶν. ¹²ἀπὸ τούτων δὲ τῶδε τῷ τρόπῳ ἐπιχειρήματα φύεται. ¹³ἀπὸ
 τῶν ἐναντίων, εἰ ζητοῖτο: «πότερον, ἔστιν ἴδιον τῆς ἀρετῆς τὸ ἐπαινεῖ-
 σθαι;». ἐρῶ οὖν¹⁰⁴: «ἤκιστα· οὐδὲ γὰρ τῆς πονηρίας ἴδιον τὸ κατηγορεῖ-
 σθαι». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ἰδίου. ἡ μείζων πρότασις: «εἰ τὸ ἐναντίον τῷ¹⁰⁵
 ἐναντίῳ, καὶ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον». ὁ τόπος ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων,
 ἦττον ἀπὸ τῶν ἐναντίων. ¹⁴πάλιν ἔστω ἐν τῷ προβλήματι κείμενον «εἰ
 ἴδιόν ἐστι τῶν ἐχόντων ὀφθαλμοὺς τὸ ὄρᾶν». φήσομεν τοίνυν: «ἤκιστα·
 25 ἐνδέχεται γὰρ ποτε τοὺς ἔχοντας ὀφθαλμοὺς τυφλοὺς εἶναι· ἐν οἷς γὰρ ἢ
 ἔξις¹⁰⁶, ἐν τούτοις καὶ ἡ στέρησις εἶναι δύναται, τὸ δὲ ἴδιον οὐ δύναται
 ὑποκειμένου ἀπογίνεσθαι, καὶ ἐπεὶ ἐπιούσης τῆς τυφλότητος ἢ ὄψις
 ἀπογίνεται, ἐλέγχεται μὴ¹⁰⁷ ἴδιον εἶναι τῶν ὀφθαλμοὺς ἐχόντων τὸ ὄρᾶν».
 τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ἰδίου. ἡ μείζων πρότασις: «ἐνθα ἢ στέρησις εἶναι
 30 δύναται, ἢ ἔξις ἴδιον οὐκ ἔστιν». ὁ τόπος ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων κατὰ
 στέρησιν καὶ ἔξιν. ¹⁵πάλιν κείσθω ἐν τῷ προβλήματι «εἰ ἴδιόν ἐστι τοῦ
 πατρὸς τὸ γεννᾶν». ἐρῶ τοίνυν «ὀρθῶς δοκεῖν, ὅτι καὶ τοῦ υἱοῦ ἴδιόν ἐστι

103. τέταρσι V 104. οὖν V¹ 105. τὸ V* 106. ἔξις V 107. ἐλέγχεται μὴ
 V^c (ex rasura ante scripti)

Cydon. II 8 15-9 3

τὸ γεννᾶσθαι· ὡς γὰρ ὁ πατήρ ἔχει πρὸς τὸν υἱόν, οὕτω καὶ ὁ γεννῶν πρὸς τὸν γεννώμενον». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ἰδίου. ἢ μείζων πρότασις ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα ἀναφερομένων: «τὰ γὰρ ἴδια τῶν ἀναφορικῶν¹⁰⁸ καὶ αὐτὰ πρὸς ἄλληλα ἀναφέρεται». ὁ τόπος ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων ὡς τὰ πρὸς τι. 5
¹⁶πάλιν κείσθω ἐν τῷ προβλήματι «εἰ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἐμψύχου¹⁰⁹ τὸ κινεῖσθαι». τοῦτο ἀποφαθῆσεται, «ὅτι οὐδὲ τοῦ ἀψύχου γέ ἐστιν ἴδιον τὸ μὴ κινεῖσθαι». τὸ πρόβλημα ἐκ τοῦ ἰδίου. ἢ μείζων πρότασις: «τῶν ἀντικειμένων τὰ ἴδια ἀντικείμενα εἶναι δεῖ». ὁ¹¹⁰ τόπος ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ μὴ κινεῖσθαι ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀλλήλοις ἀντίκεινται. ¹⁷ἐκ δὲ 10
 μεταλήψεως τούτῳ τῷ τρόπῳ γίνεται, ἐπεὶ δ' ἂν τῶν ὄρων¹¹¹ τῶν ἐν τῷ προβλήματι κειμένων εἰς ἄλλο τι γνωριμώτερον ἢ σκέψις βέλτιον μεταφέρεται, καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἀποδείξεως τὰ ἐν τῷ προβλήματι κείμενα τῆν πειθῶ¹¹² λαμβάνει, ὡσπερ «ὁ Σωκράτης δυνάμενος ἐν ἐκάστῳ περὶ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἀξιώματος ζητεῖν πᾶσαν τὴν πραγματεῖαν ἐπὶ τὴν 15
 πῦλῆτιαν μετήνεγκεν καὶ ἐξ ὧν ἐκεῖ κατεσκεύακε καὶ ἐν ἐκάστοις ἰσχὺν ἔχειν ἀπεφῆνατο». ¹⁸ὅς δὴ τόπος δόξειεν ἂν τάχα ἀπὸ τοῦ ὄλου εἶναι. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ ἔχεται τῶν ὄρων, περὶ ὧν ἡ ζήτησίς ἐστιν, ἀλλ' ἔξω κείμενον πρᾶγμα¹¹³ λαμβάνεται, ὅτι μόνον γνωριμώτερον δοκεῖ, διατοῦτο ἐκ μεταλήψεως ὁ τόπος οὗτος προσήκοντι ὀνόματι καλεῖται. ¹⁹γίνεται δὲ 20
 αὕτη ἢ μετάληψις καὶ ἐν ὀνόμασιν, ὡς ἂν ἀπὸ ἀσαφοῦς ὀνόματος ἢ ἐπιχειρήσις πρὸς γνωριμώτερον μεταλαμβάνεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ: οἶον, εἰς ζήτητοῦτο: «πότερον, ὁ φιλόσοφος φθονεῖ;» ἐστὶ τε ἄγνωστον «τὸ τοῦ φιλοσόφου ὄνομα», ἐροῦμεν πρὸς ὄνομα γνωριμώτερον μεταλαμβάνοντες «μὴ φθονεῖν τὸν σοφόν· γνωριμώτερον γὰρ πῶς τὸ τοῦ σοφοῦ ὄνομα ἢ τοῦ 25
 φιλοσόφου». ²⁰καὶ περὶ μὲν τῶν ἔξωθεν λαμβανομένων τόπων εἴρηται, νῦν δὲ! περὶ τῶν μέσων διαλεκτέων.

X 9, ¹Μέσοι¹¹⁴ γὰρ τόποι λαμβάνονται ἢ ἐκ πτώσεως ἢ ἐκ τῶν ὁμοστοίχων ἢ ἐκ διαιρέσεως γεννώμενοι. ²καὶ πτώσις μὲν ἐστὶ τινος ἀρχοειδοῦς ὀνόματος κλίσις εἰς ἐπίρρημα, ὡς ἀπὸ «τῆς δικαιοσύνης» γίνεται τὸ 30
 «δικαίως». ἐστὶ τοίνυν πτώσις ἀπὸ «τῆς δικαιοσύνης», ὃ φαμεν «δικαίως». ³ὁμόστοιχα δὲ λέγονται, ὅσα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ διαφορῶ τρόπῳ

108. ἀναφορικῶν V^{m*} 109. ἐμψύχου V^c (ἐμ V^{m*}, ψύχου ex rasura ante scripti (ζώου?)) 110. ὦ V^{*} 111. τῶν ὄρων {***} V^c (ex rasura ante scripti) 112. πειθῶ V 113. πράγμα V^{*} 114. *έσοι V

Cydon. II 9 3-13

παραγόμενα ἐξερρή, ὡς ἀπὸ «τῆς δικαιοσύνης» «ὁ δίκαιος» καὶ «τὸ
 δίκαιον». πῶσις τοίνυν ἐστὶν ἀπὸ «τῆς δικαιοσύνης» τοῦθ' ὃ φάμεν
 «δικαίως». ὁμόστοιχα δὲ λέγονται, ὅσα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ διαφόρῳ τρῶπῳ
 παραγόμενα ἐξερρή, ὡς ἀπὸ «τῆς δικαιοσύνης» «τὸ δίκαιον» καὶ «ὁ
 δίκαιος»¹¹⁵. ταῦτα τοίνυν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς «τὴν δικαιοσύνην» 5
 ὁμόστοιχα λέγεται, ἐξ ὧν πάντων τὰ ἐπιχειρήματα ἐν προχείρῳ ἐστὶν. ⁴εἰ
 γὰρ τὸ «δικαίως» καλῶς, καὶ «τὸ δίκαιον» καλόν, καὶ εἴ τις δίκαιός ἐστιν
 ἀγαθός, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀγαθόν. ταῦτ' οὖν κατὰ τὴν τοῦ ἰδίου ὀνόματος
 ὁμοιότητα ἔπονται. ⁵μέσοι δὲ ἢ¹⁶ ἐπίμικτοι τόποι προσαγορεύονται, ὅτι, εἰ
 «περὶ δικαιοσύνης» ζητοῖτο, καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως καὶ ἀπὸ τοῦ 10
 ὁμοστοίχου ἐπιχειρήματα λαμβάνεται, οὔτε δὲ ἀπ' αὐτῆς τῆς δικαιοσύνης
 ἰδίως καὶ προσεχῶς οὔτε ἀπὸ τῶν ἔξωθεν κειμένων, ἀλλ' ἐκ τῶν
 139^f πτώσεων αὐτῶν, ἤτουν τῶν λεπτῆ τι μιμῆσει || παραγομένων. ⁶εἰκῆτως
 οὖν οἶδε οἱ τόποι μέσοι πρὸς τοὺς αὐτόθι καὶ ἔξωθεν λαμβανομένους
 καθιδρύνονται. ἡπόλοιπός ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως τόπος, ὃν τῶνδε 15
 πραγματευόμεθα τὸν τρόπον: πᾶσα διαίρεσις ἢ ἀποφάσει γίνεται ἢ
 διακρίσει. ἀποφάσει γίνεται, ὡς εἴ τις τόνδε τὸν τρόπον ἀπαγγέλλει: «πᾶν
 ζῶον ἢ ἔχει πόδας ἢ οὐκ ἔχει». διακρίσει δέ, ὡς εἴ τις διαιροῖη: «πᾶς
 ἄνθρωπος ἢ ὑγιῆς ἢ νοσῶν ἐστὶν». ⁸γίνεται δὲ καθόλου ἢ διαίρεσις ἢ τοῦ
 γένους εἰς τὰ εἶδη ἢ τοῦ ὄλου εἰς τὰ μέρη ἢ τῆς φωνῆς εἰς τὰς ἰδίας 20
 σημασίας ἢ τοῦ συμβεβηκότος εἰς τὰ ὑποκείμενα. ⁹ὧν πάντων τὸν λόγον
 ἐν τῷ *Περὶ διαιρέσεως* ἐκτεθέντι¹¹⁷ βιβλίῳ συνεταξάμεθα. διὸ καὶ ἐκείθεν
 πρὸς τὴν τῶνδε κατάληψιν ζητήσθω προσήκοντα παραδείγματα. ¹⁰εἰσὶ δὲ
 ἐπιχειρήσεις διὰ τῆς διαιρέσεως, νῦν μὲν ταύτῃ τῇ διακρίσει, ἢ διὰ τῆς
 ἀποφάσεως γίνεται, νῦν δὲ τῇ διὰ τοῦ μερισμοῦ. ¹¹οἱ δὲ ταύταις χρώμενοι 25
 ταῖς διαιρέσεσιν¹¹⁸ ἢ τῷ κατ' εὐθείαν λογισμῷ ἀγωνίζονται ἢ εἰς τι
 ἀδύνατον ἢ ἄτοπον ἀπάγουσι καὶ οὕτως, ἃ κατέλιπον, αὐθις ἀναλαμβάνου-
 σι. ¹²ταῦτα δὲ ῥῶον εἴσεται¹¹⁹ τις, εἰ τοῖς Προτέροις Ἐναλυτικοῖς
 ἐπιμελῶς ἐγκείσεται. ¹³τούτων μέντοι γε τὸ γενῶν εἶναι τοιαῦτα παρα-
 δεῖγματα τὴν κατάληψιν παρέξονται. προβεβλήσθω γὰρ «εἴ τις ἄρχῃ 30
 χρόνου εἴη». ὅπερ ὁ βουλόμενος ἀποφάσκειν τοῦτο μάλιστα λογισμῷ
 βεβαιώσῃ, μηδενὶ τρῶπῳ τὸν χρόνον ἄρξασθαι τοῦτό τε τῷ κατ' εὐθείαν
 λογισμῷ δεῖξει τῷδε τῷ τρῶπῳ: «ὁ χρόνος ἢ ἔχει γένεσιν ἢ οὐκ ἔχει· ἀλλ'
 ἐπεὶ ὁ κόσμος αἰώνιος ἐστὶ (τοῦτο γὰρ πρὸς βραχὺ συγχωρεῖσθω) τοῦ

115. ὁμόστοιχα δὲ ... «ὁ δίκαιος» an delendum? (repetitio loci anteeuntis) 116. ἢ
 V 117. ἐκτεθέντι V¹: ἐξεθέμεθα V* (quod postea delevit Prochorus) 118. δια-
 ρέσιν V 119. εἴσεται V* (ex rasura ante scripti)

Cydon. II 9 13-22

ἐπιχειρεῖν εἴνεκα), ὁ δὲ κόσμος ἄνευ χρόνου οὐκ οὖν, καὶ ὁ χρόνος ἄρα αἰώνιος ἐστὶ, τὸ δὲ αἰώνιον γενέσεως στέρεται· ὁ χρόνος ἄρα οὐκ ἔχει γένεσιν». ¹⁴εἰ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἀποδεικνῶναι τοῦτο βουλοίμεθα, τοῦτον ῥηθήσεται τὸν τρόπον: «ὁ χρόνος ἢ ἔχει γένεσιν ἢ οὐ· ἀλλ' εἰ ὁ χρόνος ἔχει γένεσιν, οὐ γέγονεν ἐν χρόνῳ· ἐχέτω δὴ γένεσιν· ἦν ἄρα, ὅτε οὐκ ἦν 5
χρόνος· τὸ δὲ ἦν χρόνου ἐστὶ σημασία· ἦν ἄρα χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν, ὅπερ ἀδύνατον». οὐκ οὖν ἄρα τις ἀρχὴ χρόνου· τεθέντος γὰρ ἀπὸ τινος ἀρχῆς ἀρξασθαι ἄτοπὸν τι καὶ ἀδύνατον συμβαίνει, γενέσθαι χρόνον, ὅτε μὴ γέγονε χρόνος. ἐπάνεισιν οὖν εἰς τὸ ἕτερον μέρος, ὅτι δηλονότι στέρεται 10
γενέσεως. ¹⁵τὸ δὲ ἐξ ἀποφάσεως διαίρεσις ὄν, ἐπειδ' ἂν διὰ ταύτης ἐπιχειρήματα ἀτταοῦν¹²⁰ λαμβάνηται, ἀδύνατον γενέσθαι ἀμφοτέρα εἶναι τὰ τῇ καταφάσει καὶ ἀποφάσει διαιρούμενα. ¹⁶ὥστε ἀναιρουμένου τοῦ ἐνὸς θάπτερον μένει τεθέντος τε τοῦ ἑτέρου τὸ λοιπὸν ἀναιρεῖται καλεῖται τε οὗτος ὁ τόπος ἐκ διαρέσεως μέσος πρὸς τε¹²¹ τοὺς αὐτόθεν λαμβάνεσθαι εἰωθότας καὶ τοὺς ἐξωθεν λαμβανομένους. ¹⁷καὶ γὰρ ζητήσεως οὐσης «εἰ 15
μηδεμία χρόνου γένεσις εἶη», λαμβάνεται μὲν εἶναι γένεσιν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν ἀκολουθίαν ἀπὸ τοῦ ζητουμένου πράγματος γίνεται τε ὁ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τοῦ ψεύδους συλλογισμὸς¹²². ¹⁸οὐ συμπερανθέντος ἐπάνειμεν εἰς τὸ πρότερον, ὅπερ ἀναγκαῖον ἀληθές εἶναι, εἴπερ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ εἷς τι ἀδύνατον καὶ ἄτοπον ἀπάγει. ὅτι μὲν οὖν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου 20
πράγματος εἶωθεν ὁ συλλογισμὸς γίνεσθαι, ὡσανεὶ ἐξ αὐτῶν ὁ τόπος εἴληπται, ὅτι δὲ οὐκ ἐν αὐτῷ μένει, ἀλλ' ἐπάνεισι πρὸς τὸ ἀντικείμενον, ὡσανεὶ ἐξωθεν λαμβάνεται. ¹⁹διατοῦτο ὁ ἐκ τῆς διαρέσεως τόπος πρὸς ἑκατέρους μέσος ἐμβέβληται. ²⁰οἶ¹²³ δὲ ἐκ τῆς¹²⁴ διακρίσεως λαμβανόμενοι διπλῶ τρόπῳ εἰσὶν: ἐνίοτε μὲν γὰρ τὰ διαιρούμενα δύναται εἶναι, ὡς, 25
ὅταν φωνὴν εἰς τὰ σημαινόμενα διαιρῶμεν, πάνθ' ὁμοῦ εἶναι δύναται, οἶον, εἰ λέγοιμεν: «τὸ 'περιέχομαι' ἢ ἐνέργειαν ἢ πάθος σημαίνει», ἀμφοτέρα ὁμοῦ σημαίνει δύναται, ἐνίοτε δὲ ὡςπερ ἐν ἀντιφάσεως τρόπῳ τὰ διαιρούμενα ὁμοῦ εἶναι οὐ δύναται, ὡςπερ: «ἢ ὑγιαίνων ἐστὶν ἢ νοσῶν». ²¹γίνεται δὲ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ τρόπῳ τῆς διαρέσεως, 30
νῦν μὲν¹²⁵ ἢ ὅτι πάρεστι πᾶσι τὸ ζητούμενον ἢ ὅτι οὐ πάρεστι, νῦν δὲ ὅτι διαποῦτό τινι μὴ ἐνεῖναι ἢ ἐνεῖναι, ὅτι τινὶ ἔνεστιν ἢ ἦκιστα. ²²ταῦτα δὲ διασαφοῦν οὐ πάνυ το πονήσομεν, εἰ τὰ Πρότερα Ἐναλυτικὰ ἢ τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους Τοπικὰ ἐπιμελέστερον τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνεγνωκότος

120. ἀτταοῦν V 121. τε V¹ 122. συλλογισμοῦ V 123. εἰ V 124. τοῖς V
125. νῦν μὲν V^{ms}

Cydon. II 9 22-10 7

139' οἰκοδομήσαιεν. ²³εἰ γὰρ ζητοῖτο: «πότερον, ὁ κύων ἐστὶν οὐσία;» καὶ
 διαίρεσις γίγνοιτο, οἷον «ὁ κύων || ἢ ζῶν ἐστὶν ὑλακτικὸν ἢ θηρὸς ὄνυμα
 θαλαττίου ἢ ἄστρου» καὶ δείξει δι' ἐκάστων «καὶ τὸν ὑλακτικὸν κύνα καὶ
 τὸ θαλάττιον θηρίον καὶ τὸ ἄστρον οὐσίαν εἶναι δύνασθαι», δέδειχε «τὸν
 κύνα εἶναι οὐσίαν». καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐκ τῶν ἐν τῷ προβλήματι κειμένων 5
 δόξει τὰ ἐπιχειρήματα λαβεῖν. ²⁴ἐν δὲ τοῖς τοιοῦτοις συλλογισμοῖς: «ἢ
 ὑγιαίνων ἐστὶν ἢ νοσῶν ἔστι δὲ ὑγιαίνων οὐκ ἄρα ἐστὶ νοσῶν· ἀλλ' ὑγιῆς
 οὐκ ἔστι νοσῶν ἄρα ἐστίν» ἢ οὕτως: «ἀλλὰ νοσῶν ἐστὶν· ὑγιῆς ἄρα οὐκ
 ἔστιν» ἢ οὕτως: «ἀλλὰ νοσῶν οὐκ ἔστιν· ὑγιῆς ἄρα ἐστίν», ἀπὸ τῶν ἔξω
 κειμένων ὁ συλλογισμὸς ἐστὶν, ἦτον ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων. διατοῦτο 10
 ὅλος οὗτος ὁ ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τόπος μέσος εἶναι πρὸς ἀμφοτέρους
 ὁμολογεῖται· ἂν γὰρ ἐν τῇ ἀποφάσει κέηται, τρόπῳ μὲν τινὶ ἐξ αὐτῶν
 λαμβάνεται τῶν ὄρων, τρόπῳ δ' ἄλλῳ¹²⁶ πρόεισιν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. ²⁵εἰ
 δ' ἀπὸ τῆς διακρίσεως ἐπιχειρήματα λαμβάνονται, νῦν μὲν ἀπ' αὐτῶν¹²⁷,
 νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τὴν εὐπορίαν παρέχονται. 15
10 ¹Καὶ τοῦ μὲν Θεμιστίου ἀνδρὸς Ἑλληνας συγγραφέως τε ἠκριβωμέ-
 νου καὶ σαφεστάτου καὶ πάντα πρὸς τὴν τῆς καταλήψεως εὐκολίαν
 ἀνακαλουμένου τοιαύτη ἢ περὶ τόπων διάκρισις. ²τούτων δὲ οὕτως¹²⁸
 ἔχόντων διὰ βραχέων μοι τῆς τῶν τόπων διακρίσεως μνημονευτέον, ὥστε
 μηδὲν ἀπολελειφθαι ταύτης ἔξω δοκεῖν ὡς ἂν μὴ ἐν αὐτῇ παρελημμένον. 20
³πᾶν γὰρ τὸ ἐν¹²⁹ ὄρωσιν¹³⁰ προβλήματι¹³¹ ζητούμενον οὕτως ἐπιχειρήμασι
 δειχθήσεται, ὡς¹³² ἢ¹³³ ἀπ' αὐτῶν τῶν¹³⁴ ἐν τῷ προβλήματι κειμένων
 λαμβάνεσθαι¹³⁵ ἢ ἔξωθεν ἢ ὡς περ ἐν μεθορίῳ τούτων κείμενα ἐξετάζε-
 σθαι¹³⁶. ⁴καὶ παρὰ ταύτην τὴν διαίρεσιν οὐδὲν ἐκτὸς εὐρεθῆναι δύναται.
⁵καὶ εἰ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐντὸς κειμένων¹³⁷ λαμβάνεται τὸ ἐπιχείρημα, ἢ 25
 ἀπὸ τῆς αὐτῶν οὐσίας ἀναγκαῖον ὑπάρχει ληφθῆναι ἢ ἀπὸ τῶν ἀχωρίστως
 συμβεβηκότων ἢ ἀπὸ τῶν προσόντων μὲν¹³⁸ τῇ οὐσίᾳ, χωρίζεσθαι δὲ, καὶ
 ἀποξεγύνησθαι ἢ οὐ δυναμένων¹³⁹ ἢ οὐκ εἰωθότων¹⁴⁰. ⁶καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῆς
 οὐσίας λαμβανόμενα ἢ ὄροι ἢ ὑπογραφαί εἰσι ἢ παρὰ ταῦτα τῶν¹⁴¹
 ὀνομάτων ἀναπτύξεις¹⁴². ⁷τὰ δὲ αὐταῖς ἐπόμενα ὡς οὐσίας περιληπτικά 30

126. ἄλλο V 127. αὐ{*}τ{*}ν V^c (ex rasura ante scripti) 128. τούτων δὲ οὕτως
 V^c (ex rasura ante scripti) 129. τὸ{***} ἐν V^c 130. ὄρωσιν V* 131. πλαβλή-
 ματι V* 132. ὡς V^l 133. Post ἢ exaravit et delevit γὰρ Prochorus 134. ἀπ'
 αὐτῶν τῶν V^c (ex rasura ante scripti) 135. λαμβάνεσθαι]εσθαι V^c (εταί? V*)
 136. ἐξετάζεσθαι]εσθαι V^c (ex rasura ante scripti) 137. τῶν ἐντὸς κειμένων V^l
 138. μὲν V^l 139. δυναμένων]μένων V^c (τα? V*) 140. εἰωθότων]ότων V^c (ε? V*)
 141. {**} τῶν {**} V^c (ex rasura ante scripti) 142. ἀναπτύξεις]ς V^c (ex rasura
 ante scripti)

Cydon. II 10 7 -11 8

τοιαῦτά εἰσιν· ἢ γὰρ ὅλον εἰσὶν ἢ μέρος· καὶ εἰ μὲν ὅλον¹⁴³, ἢ γένος εἰσὶν ἢ
 τὸ ἐκ τῶν μερῶν ὀλόκληρον· εἰ δὲ μέρος, ἢ εἰδῶν ἢ μερῶν χώρα περὶ τὰ
 ζητούμενα στρέφεται¹⁴⁴ καί, ἐπεὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ
 οὐσίᾳ μόνον, ἀλλὰ καθόλου ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, ἐπιχειρητέον ἀπὸ τοῦ χρόνου
 καὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν ἄλλων, νῦν μὲν ὡς καθόλου, νῦν δὲ ὡς μέρους. καὶ 5
 ἢ αἰτία εἰσὶ τὰ ἐπόμενα τῇ οὐσίᾳ ἢ ἀποτελέσματα· καὶ εἰ μὲν αἰτία, ἢ
 ποιητικά ἢ ὑλικά¹⁴⁵ ἢ εἰδικὰ ἢ τελικά· εἰ δὲ ἀποτελέσματα, ἢ γένεσις ἢ
 φθορα¹⁴⁶ ἢ χρήσις. ⁸ὁ δὲ ἰδίως καὶ ἀχώριστον καὶ προσὸν συμβεβηκός
 καλεῖται, ἐν τοῖς κοινῇ συμβεβηκόσιν ἀριθμηθήσεται. καὶ παρὰ ταῦτα
 εὐρεθῆναι τι ἄλλο, ὃ ἐνυπάρχει τινί, οὐ¹⁴⁷ δύναται. ⁹ὧν οὕτω τεθέντων 10
 θεωρητέον νῦν τοὺς τόπους, οὓς πάλαι ἔξωθεν λαμβάνεσθαι ἀπεφαινόμεθα.
11 ¹Τὰ γὰρ ἔξωθεν λαμβανόμενα οὐκ εἰσὶν οὕτως ἀποκεκριμένα, ὡς μὴ
 τρῶπῳ τινὶ ἐνθεωρεῖσθαι τοῖς ζητούμενοις· καὶ γὰρ καὶ αἱ ὁμοιότητες καὶ
 τὰ ἀντικείμενα ἀναμφισβητήτως¹⁴⁸ ἀναφέρονται πρὸς τὰ ὅμοια καὶ τὰ
 ἀντικείμενα, εἰ καὶ τῷ δικαίῳ καὶ τῇ τάξει ἔξωθεν ἐπάγεσθαι δοκεῖ. ²εἰσὶ 15
 δὲ ταῦτα ἢ τε ὁμοιότης καὶ ἢ ἀντίθεσις, τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον καὶ ἢ τοῦ
 πράγματος κρίσις. ³ἐν γὰρ τῇ ὁμοιότητι, νῦν μὲν αὐτῇ ἢ ὁμοιότης, νῦν δὲ ὁ
 τῆς ἀναλογίας λόγος περιέχεται. πάντα γὰρ ὁμοιότητι δηλοῖ. ⁴τὰ δὲ
 ἀντικείμενα ἐν τοῖς ἐναντίοις, ἐν ταῖς στερήσεσιν, ἐν ταῖς ἀναφοραῖς ἐν
 ταῖς ἀποφάσεσι συνέστηκεν. ⁵ἢ δὲ παράθεσις τοῦ μείζονος πρὸς τὸ 20
 ἔλαττον τῶν ὁμοίων ἀνομοιότης τίς ἐστι. τῶν γὰρ καθ' αὐτὰ ὁμοίων
 πραγμάτων τὸ ἐν τῇ ποσότητι μείζον διακρίνει τὸ ἔλαττον. ὁ γὰρ ποιότητι
 καὶ παντὶ τῷ λόγῳ διακέκριται, οὐδενὶ τρῶπῳ δύναται συγκρίνεσθαι. ⁶τὰ
 δὲ ἐκ τῆς τοῦ πράγματος κρίσεως ἐπιχειρήματα οἴονεἰ μαρτυρίαν
 παρέχονται καὶ εἰσὶν ἄτεχνοι τόποι καὶ παντάπασι διακεκριμένοι¹⁴⁹ καὶ οὐ 25
 τῷ πράγματι μᾶλλον ἢ τῇ δόξῃ τῶν κριτῶν ἀκολουθοῦσιν. ⁷ὁ δὲ τῆς
 μεταλήψεως τόπος νῦν μὲν ἐν τῇ ἰσότητι, νῦν δὲ ἐν τῇ τοῦ μείζονος καὶ
 ἐλάττονος παραθέσει συνέστηκεν. ἢ γὰρ πρὸς τὸ ὅμοιον ἢ πρὸς τὸ μείζον
 ἢ τὸ ἔλαττον γίνεται ἢ τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τῶν λογισμῶν μετάληψις.
⁸οὓς δὲ μικτοὺς ἔφαμεν τόπους, ἢ ἐκ τῶν πτώσεων ἢ ἐκ τῶν συστοίχων ἢ 30
 ἐκ διαιρέσεως φύονται. ἐν οἷς¹⁵⁰...

Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο

Δ. Ζ. ΝΙΚΗΤΑΣ

143. ἢ γὰρ ὅλον... εἰ μὲν ὅλον V^{m8} 144. στρέφεται]εται V^c (ex rasura ante scripti) 145. ὑλικά V* 146. φθραὶ V 147. οὐ V¹ 148. ἀναμφισβητήτως V 149. διακεκριμένοι V* 150. Opus ex abrupto explicit.